Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Педагогічний інститут
Кафедра педагогіки імені Богдана Ступарика

Т.К. Завгородня
Л.М. Прокопів
І.В. Стражнікова

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Івано-Франківськ - 2014

ББК.74.я2

Завгородня Т.К. Методологія та технологія педагогічних досліджень: навчально-методичний посібник / Т.К.Завгородня, Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова. – Івано-Франківськ, 2013. – 76 с.

Рецензенти:

Н. В.Слюсаренко
доктор педагогічних наук, професор
(Херсонський державний університет)
Ю.А.Щербяк
доктор педагогічних наук, професор
(Тернопільський національний економічний університет МОН України)

Рекомендовано до другу Вченою радою
Педагогічного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Протокол № 4 від 27 грудня 2012 р.)

У посібнику обґрунтовано мету, завдання вивчення курсу «Методологія та технологія педагогічних досліджень», запропоновано опис навчальної дисципліни, її структура, навчальна програма, висвітлені зміст, структура та функції організації науково-дослідної роботи студентів з педагогічних дисциплін, розкрити науковий апарат досліджень з педагогіки, основні етапи його організації та проведення.

Особливий наголос у рекомендаціях зроблено на розкриття змісту, форм і методів самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань з наведенням прикладів їх оформлення. Даються поради щодо підготовки випускних робіт з педагогіки

Адресується студентам, викладачам вищих навчальних закладів педагогічного спрямування.

ISBN

©Завгородня Т.К., 2014 р.
©Прокопів Л.М., 2014 р.
©Стражнікова І.В., 2014 р.

ВСТУП

Ефективність та якість підготовки кваліфікованих учителів залежить від включення студентів у систему науково-дослідницької діяльності університету.

Студент університету педагогічного спрямування повинен мати чітко уявлення про університетську систему організації студентської науково-дослідницької діяльності з першого і до останнього курсів навчання.

Процес безпосереднього оволодіння дослідницькими уміннями та навичками студентів, як зазначає Г.Т.Кловак, можна розділити на три послідовні етапи:

- вступний курс з основ науково-педагогічних досліджень (для студентів I і II курсів університету);

- залучення студентів до виконання елементів науково-дослідної діяльності у навчальному процесі (написання рефератів, підготовка наукових повідомлень, проведення дискусій з педагогічних проблем тощо);

- організація самостійної науково-дослідницької діяльності студентів під керівництвом наукового керівника (наукової школи) на базі кафедри, наукової лабораторії університету [31, с. 6].

Сучасна наука стверджує, що поняття «дослідницькі навички» не має чітких меж і може бути узагальнене у таких вимогах стосовно до студентів вищої педагогічної школи:

1. Любити і шанувати педагогічну науку, знати історію її розвитку, захоплюватись науковими знахідками з проблем навчання і виховання дітей.
2. Постійно підвищувати свій професійний рівень, критично аналізувати традиційні методи роботи, добиватись успіхів у педагогічній діяльності.
3. Уміти проводити науково-педагогічне дослідження (самостійно проводити експеримент, збирати та аналізувати наукові факти, узагальнювати їх, систематизувати, учитись давати теоретичне обґрунтування).
4. Сміливо проводити дослідження пошукового характеру, не боятись йти новим шляхом, використовувати нові педагогічні технології у педагогічному процесі.
5. Оволодівати іноземними мовами з метою використання зарубіжного педагогічного досвіду, популяризації своїх наукових знахідок.
6. Уміти самостійно користуватись бібліотечними каталогами та довідково-інформаційними виданнями, робити виписки і накопичувати наукову інформацію.
7. Знати основи наукової організації праці і наукової організації наукової праці, планування наукових досліджень, гігієну розумової праці та відпочинку, а також структуру наукових установ.
8. Уміти написати тези наукового повідомлення, реферат і активно брати участь у науковій дискусії (наприклад, у роботі наукового студентського гуртка, на засіданні наукової школи, наукової лабораторії, кафедри, на конференції молодих учених).

9. Учитись мислити відповідно до нової наукової інформації, критично оцінити її переваги та недоліки; виховувати уміння нестандартного мислення, пошуку нових кращих педагогічних рішень.

10.Уміння організувати наукові гуртки учнів і керувати їх діяльністю.

Науково-дослідна робота студентів у межах навчального процесу є обов'язковою для кожного студента і охоплює майже всі форми навчальної роботи:

- написання рефератів з конкретної теми у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу, фундаментальних і професійно-орієнтованих спеціальних дисциплін, курсів спеціалізації та за вибором;
- виконання лабораторних, практичних, семінарських та самостійних завдань, контрольних робіт, що містять елементи проблемного пошуку;
- виконання нетипових завдань дослідницького характеру у період педагогічної практики; індивідуальних завдань, спрямованих на оптимізацію діяльності закладів освіти;
- розробка методичних матеріалів з використанням дослідницьких методів (планів-конспектів, нетрадиційних уроків і виховних заходів, програм і методик педагогічних досліджень тощо);
- підготовка і захист курсових і дипломних робіт, пов'язаних з проблематикою досліджень наукових лабораторій, спеціальних кафедр.

Чітка організація науково-дослідної діяльності студентів у навчальному процесі сприяє поглибленому засвоєнню студентами спеціальних навчальних дисциплін, дозволяє найповніше виявити свою індивідуальність, сформувати власну думку щодо кожної дисципліни. При цьому особлива увага приділяється залученню студентів до збору, аналізу та узагальненню кращого практичного досвіду, проведення соціологічних та експериментальних досліджень, підготовки доповідей і повідомлень.

Науково-дослідницька робота студентів поза навчальним процесом є одним із найважливіших засобів формування висококваліфікованих фахівців і передбачає:

- участь студентів у роботі наукових гуртків, проблемних груп, творчих секцій, лабораторій, шкіл та ін.;
- участь студентів у виконанні держбюджетних або госпрозрахункових наукових робіт, проведенні досліджень у межах творчої співпраці кафедр, факультетів, наукових лабораторій, загальноосвітніх шкіл, інших закладів освіти;
- написання статей, тез доповідей, інших публікацій.

Науково – дослідницькою діяльністю в інституті повинні займатися спеціально створений науковий підрозділ педагогічного інституту - координаційний центр науково-дослідної роботи, який одночасно мав би бути структурним підрозділом наукової програми «Гірська школа», над якою працюють викладачі інституту . Науковим консультантом якого повинен бути заступник директора інституту з наукової роботи.

Основними завданнями центру можуть бути:

- спрямування тематики науково-пошукової роботи на актуальні проблеми гірської школи;

- вивчення кола наукових інтересів викладачів та студентів інституту;

- виявлення вже на початкових етапах навчання в університеті студентів, здібних до наукової діяльності;

- залучення студентської молоді до наукової діяльності з першого, другого та третього курсів навчання;

- робота з кафедрами над проблемою забезпечення взаємозв'язку визначеного кола наукових інтересів студента на всіх етапах його навчання у ВНЗ;

- орієнтація студентської дослідницької роботи на кінцевий завершений варіант (друкування наукових статей, робота на конкурс, дипломна, магістерська робота тощо);

- збір та аналіз інформації про наукову діяльність студентів, викладачів (створення банку інформації науково-дослідницької діяльності);

- консультативна допомога в координації тем студентських наукових досліджень;

- висвітлення кращих наукових досягнень викладачів, студентів, наукових шкіл інституту;

- узгодження завдання науково-дослідницької діяльності університету та інституту [31, с. 9-10].

Студент, який обрав напрям свого дослідження (тему магістрального дослідження) і наукового керівника, на другому курсі має право узгоджувати тему курсової роботи, її керівництво відповідно до обраної основної теми на наступних етапах роботи.

Разом з тим, методика постановки і проведення науково-дослідницької діяльності студентів у навчальному процесі визначається специфікою ВНЗ, його науковою і матеріально-технічною базою, набутими традиціями.

Основними принципами організації вказаної системи студентської науково-дослідницької роботи є:

принцип демократизації, принцип гуманізації,принцип спрямованості наукового дослідження на єдиний результат - основне магістральне наукове дослідження (дипломну, магістерську роботу), принцип науковості, принцип системності і послідовності, принцип зв'язку з життям, принципи доступності, принцип активності і свідомості виконання наукового дослідження, принцип глибини і міцності формування науково-дослідницьких умінь.

Пропонована система науково-дослідницької роботи дає можливість оптимально визначити не тільки потенціальні науково-дослідні можливості студента, але й перевірити ефективність науково-пошукової роботи кожного викладача, науковця особисто. Адже створення творчої наукової лабораторії викладача, створення наукової школи - важливе завдання, над вирішенням якого має працювати вища школа, і зокрема, педагогічного інституту.

Найрозповсюдженішою формою організації студентської науково-дослідницької діяльності є наукові гуртки, секції, проблемні групи, студії, бюро, центри. Кожна з них є невеликим (10-15 осіб) творчим студентським

колективом, який працює над однією або декількома суміжними науковими темами, за планами, що складаються на семестр або навчальний рік. Кожним науковим підрозділом керує викладач, помічником якого є студент.

Важливою ознакою університетської освіти є наукові школи - це основа для розвитку молодих наукових талантів. Участь в них сприяє передачі наукової інформації, ставлення до науки, оволодіння методами і прийомами дослідження, виробленню умінь узагальнювати та усвідомлювати емпіричні знання, формуванню наукових і моральних переконань.

Наукова школа характеризується такими ознаками, як:

1) наявність програми спільної дослідницької діяльності, запропонованої лідером школи;

2) безпосереднє спілкування між членами колективу школи і, особливо, між викладачем і студентами;

3) спеціально розробленим методичним інструментарієм для реалізації програми;

4) наявність внутрішніх стандартів оцінки наукової продукції і її визначення [42, с. 106].

Обов'язковою умовою існування наукової школи є наявність у неї лідера, який виконує одночасно декілька функціональних ролей. А саме: «організатор» школи, «наставник» та «колега» для студентів. В умовах сучасної університетської освіти, де наука набирає особливого статусу, а залучення студентів до науково-дослідницької діяльності є обов'язковим, необхідність такого лідера постійно зростає. При його наявності студентські дослідження набувають єдиного контексту, а педагоги-викладачі - мети своєї наукової діяльності.

Тому навчальна дисципліна «Методологія та технологія педагогічних досліджень» покликана поглибити знання студентів-магістрантів стосовно специфіки педагогічного дослідження майбутнього викладача вищого закладу освіти. У цьому ракурсі самостійно-дослідницька діяльність спрямована па розширення педагогічного кругозору, на розвиток здатності динамічної ініціації мікро- та макродосліджень, системного використання різних методологічних платформ, моделювання оптимальної педагогічної взаємодії у контексті різноманітних парадигм.

1.ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ», ЇЇ МІСЦЕ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ

Основною метою вивчення дисципліни є висвітлення теоретичних основ і питань технології науково-дослідної педагогічної діяльності, тобто теоретичного та практичного підґрунтя для формування фахових знань і вмінь майбутнього вчителя-дослідника в умовах вищого педагогічного навчального закладу. Виходячи з мети, в результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

Знати: теоретико-методологічні основи методології та технології педагогічних досліджень; основи наукової організації праці і наукової організації наукової праці; про зміни в педагогічних технологіях; експериментальні форми науково-дослідної роботи; математичні методи статистичної обробки даних експерименту; педагогічну діагностику як обов'язкова складову педагогічної діяльності вчителя; планування наукових досліджень; правила гігієни розумової праці та відпочинку; структуру наукових установ.

Вміти: проводити науково-педагогічне дослідження; самостійно проводити експеримент, збирати й аналізувати наукові факти, узагальнювати їх, систематизувати, вчитися давати їх теоретичне обґрунтування; проводити дослідження пошукового характеру, використовувати нові педагогічні технології у педагогічному процес; самостійно користуватися бібліотечними каталогами та довідково-інформаційними виданнями; робити виписки і накопичувати наукову інформацію; писати тези наукового повідомлення, реферат і активно брати участь у науковій дискусії (наприклад, у роботі наукового студентського гуртка, на засіданні наукової школи, наукової лабораторії, кафедри, на конференції молодих учених); організовувати наукові гуртки учнів і керувати їх діяльністю.

Навчальна дисципліна передбачає лекційні та практичні заняття. Метою проведення лекцій є розгляд методології і методів наукових досліджень у суспільному житті, їх застосування в умовах педагогічного процесу, взаємозв'язок з практикою.

У результаті проведення лекцій студенти повинні:

Знати: зміст і організацію, структуру наукових досліджень; організацію науково-педагогічних досліджень; значення наукових понять для розвитку педагогічної науки; загальну характеристика методів педагогічного дослідження; методи вивчення й узагальнення педагогічного досвіду; діагностичні методики вивчення педагогічних явищ.

Вміти: організувати і структурувати наукове дослідження; діагностувати стан навчального процесу в школі; діагностувати уроки; за допомогою різноманітних методик вивчати рівень вихованості особистості; вивчати дитячий колектив; визначати методики вивчення виховних можливостей.

Метою проведення практичних занять є: оволодіння практичними навиками педагогічних досліджень; культурою наукової праці.

У результаті проведення практичних занять студенти повинні:

Знати: теоретичні та практичні аспекти діагностики колективу, техніку та методику написання наукової роботи; види наукових робіт, їх загальну характеристику.

Вміти: проводити на практиці науково-педагогічне дослідження; самостійно проводити експеримент; збирати й аналізувати наукові факти, узагальнювати їх, систематизувати; проводити дослідження пошукового характеру; написати тези наукового повідомлення, реферат; написати кваліфікаційну наукову роботу.

Таблиця 1

Загальна кількість годин з курсу «Методологія та технологія педагогічних досліджень»
(в залежності від форми навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	С.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи методології												
Тема 1. Учитель як дослідник педагогічного процесу	6	2				4	10	2				8
Тема 2. Зміст і організаційна структура наукових досліджень в Україні	10	2	2			6	12	2	2			8
Тема 3. Організація ПДР	10	2	2			6	10	2				8
Тема 4. Підготовка наукового дослідження	8	2				6	8	2				6
Тема 5. Дефекти організації ПДР	8	2				6	4					4
Тема 6. Шляхи удосконалення ПДРС	12	2	4			6	10	2				8
Разом за змістовим модулем 1	54	12	8			34	54	10	2			42
Усього годин	54	12	8			34	54	10	2			42

2. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Тема 1. **Учитель як дослідник педагогічного процесу**

Учитель як дослідник педагогічного процесу. Дослідницька діяльність як важлива складова роботи вчителя сучасної школи В. Сухомлинський про педагогічне дослідження в роботі.

Тема 2. Зміст і організаційна структура наукових досліджень в Україні

Наука. Загальні поняття та визначення. Організаційна структура наукових досліджень в Україні. НАН - головний науковий центр України. Галузеві наукові установи. Національна Академія педагогічних наук України.

Тема 3. Організація ПДР

Проблеми студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті. Система організації НДРС педагогічного ВНЗ. Навчально-дослідницька робота студентів. Основні напрями активізації студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті

Тема 4. Підготовка наукового дослідження

Організація науково-педагогічних досліджень. Складові частини науково-дослідної праці вибір теми як фактор успіху наукової роботи. Значення наукових понять для педагогічної наук.

Тема 5. Дефекти організації ПДР

Студентська наукова робота в історико-педагогічному аспекті. Проблеми студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті

Тема 6. Шляхи удосконалення ПДРС

Основні напрями активізації студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті. Навчально-дослідницька робота студентів.

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ПІДГОТОВКИ

Тема 1. Основні напрями активізації студентської науково-дослідної роботи в університеті

План

1.Навчально-дослідницька робота студентів.

2.Дослідницька робота студентів у позанавчальний час.

3. Система заохочень науково обдарованої студентської молоді.

4. Особистісний характер наукової творчості.

Ключові слова: *навчально-дослідницька робота, наукова творчість, заохочення, НДРС, науковий світогляд, особистісно-діяльнісний підхід.*

На допомогу студенту

1. Навчально-дослідницька робота студентів

Навчально-дослідницька (або науково-навчальна) робота студентів є обов'язковою і визначається навчальними планами спеціальності.

Мета цього виду діяльності, обов'язкової на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, - формувати науковий світогляд, сприяти молодим дослідникам в опануванні методології і методів наукового пошуку. Її ефективність залежить від скоординованості всіх компонентів системи професійної підготовки, спрямованості потребово-мотиваційної сфери студента на дослідницький пошук з першого до випускного курсу, особистісно-діяльнісного підходу до навчання. Виконання науково-навчальної роботи у процесі навчальних дисциплін відбувається при оптимальному співвідношенні репродуктивних і творчих завдань, індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання, максимальному насиченні занять ситуаціями спільної творчої діяльності.

Крім того, студенти з допомогою викладачів повинні набути умінь користуватися науковою, довідковою, методичною літературою, що видана рідною та іноземними мовами, перекладати тексти із спеціальності з іноземної мови на рідну, з рідної на іноземну, а також редагувати дані тексти; володіти методикою перекладу і реферування тексту, володіти навичками комп'ютерної обробки даних; володіти методами інформаційного пошуку (також і в системі Інтернет).

Освітні технології, запроваджені університеті, повинні забезпечувати не лише отримання майбутніми вчителями повноцінного якісної освіти, але й професійної компетентності в галузі філології, методики, оволодіння культурою мислення, потребу в постійному оволодінні новими знаннями, використовуючи бібліотечні фонди, комп'ютерну й аудіовізуальну техніку.

Таким чином, система професійної підготовки повинна бути спрямована на підготовку вчителя-дослідника нового типу мислення, якому притаманний високий динамізм, для якого головним є культ пошуку пізнання, а не лише культ знань.

Враховуючи кардинальні зміни в навчально-виховному процесі – перехід до багатоваріантних освітніх систем – важливим завданням науково-навчальної роботи студентів є формування в особі майбутнього вихователя молодих громадян і патріотів української держави, національно-мовної особистості. Під поняттям «мовна особистість» ми розуміємо багатокомпонентний набір мовних здібностей, умінь, характеристик людини до здійснення мовних вчинків. Цій особистості притаманні висококультурне мовленням, образне мислення, високі інтелектуальні і моральні якості, володіння лінгвістичними знаннями та високим рівнем комунікативних умінь і навичок, виявлення мовного чуття естетичної цінності рідного слова, мовний смак, мовна стійкість тощо.

Разом з тим у студентів необхідно розвивати високу вимогливість до себе, толерантне ставлення до опонента.

Узагальнення досвіду науковців, викладачів вищих педагогічних закладів стосовно організації студентської науково-дослідницької діяльності, опитування студентів-дослідників, бесіди з учителями української мови і літератури навчальних закладів різних типів акредитації дало можливість з'ясувати як прогресивні тенденції у практичній реалізації навчально-дослідницької роботи, так і її недоліки.

Як показує аналіз, проведення студентами наукових досліджень впливає на якість навчального процесу: з'являються нові форми і методи проведення лекцій, практичних, семінарських занять. У той же час маємо констатувати надто пізнє (у більшості випадків на третьому-четвертому курсах) залучення студентів до науково-дослідницької діяльності, її недостатню мотивацію, нечіткий характер зв'язку з майбутньою професійною діяльністю, відсутність наукової ініціативи з боку самих студентів.

Суттєвих змін можна чекати, якщо перебудувати зміст і методику викладання фахових, професійно-орієнтованих дисциплін. Серед факторів, що сприяють формуванню відповідних якостей дослідника у процесі навчально-дослідницької діяльності студентів, виділяємо особистісно-діяльнісний підхід до навчання, проблемне навчання, діалогізацію навчального процесу, оптимальне співвідношення індивідуальних і колективних форм організації процесу навчання.

Зміст готовності до виконання науково-дослідницької роботи мають складати такі елементи, як знання, уміння, творчість, бажання.

Обговорення проблем НДРС у колективах кафедр філологічного факультету Глухівського державного педагогічного університету, інших вищих педагогічних закладів підтверджують, що навчальний план, навчальні програми дисциплін філологічних факультетів повинні бути спрямовані на те, щоб майбутній учитель-словесник з першого до випускного курсу на всіх етапах професійної підготовки фахівця (бакалавра, спеціаліста, магістра) мав змогу розвивати себе як дослідника.

2. Дослідницька робота студентів у позанавчальний час

Дослідницька робота в позанавчальний час виступає продовженням навчально-дослідницької і є ефективним засобом об'єктивного вияву

обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Серед форм наукових досліджень, до яких залучаються студенти в позанавчальний час, виділяють гуртки, проблемні групи, проблемні майстерні, наукові лабораторії, дискусійні клуби тощо. Початковою формою позааудиторної наукової роботи є предметні гуртки, метою яких є ознайомлення із проблематикою науки, глибше вивчення окремих питань цієї науки, опанування принципів, методів, прийомів ведення наукової роботи, формування у студентів основних навичок, необхідних для подальшої самостійної роботи. Студенти старших курсів працюють у проблемних групах, у науковій лабораторії під керівництвом викладача, виконують критичний аналіз існуючих наукових концепцій, збирають і обробляють емпіричний матеріал, опановують методологію і логіку наукового дослідження.

Викладач має право здійснювати диференційований підхід у науковому керівництві, приділяючи більшу увагу студентам, котрі прагнуть наукового розвитку. Це здійснюється, як правило, з урахуванням психологічних особливостей студента, його філологічного чи педагогічного інтересу. Такі студенти-дослідники беруть участь у лекторській роботі з популяризації знань у галузі мовознавства, літературознавства, народознавства, освітніх технологій, виступають перед учителями української мови та літератури, учнів старших класів з питань власного наукового пошуку. Кращі студентські роботи після їх обговорення на засіданнях гуртка, проблемної студентської групи за рекомендацією наукового керівника, кафедри пропонуються на звітну студентську наукову конференцію.

У роботі конференції чи конкурсу варто передбачити участь не лише студентів даного університету, а також, за відповідним узгодженням, і студентів з інших вищих навчальних закладів. Виступ молодого науковця-дослідника бажано супроводжувати доречним використанням ілюстративного матеріалу (таблиць, плакатів, фотографій, аудіо -, відеозаписів тощо).

Проведення студентських олімпіад, конференцій, оглядів-конкурсів дипломних і курсових робіт, виставок-конкурсів навчальних (діалектологічної, фольклорної, літературно-краєзнавчої, етнографічної) та педагогічних практик, оглядів-конкурсів на кращу організацію НДРС у групі, на факультеті, університеті є ефективним засобом об’єктивного виявлення та відбору обдарованої студентської молоді, реалізації творчих здібностей студентів, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Підведення підсумків конкурсів, конференцій, олімпіад та нагородження їх переможців відбувається на підсумковій конференції у День науки.

3. Система заохочень науково обдарованої студентської молоді

Важливу роль у роботі з науково обдарованою студентською молоддю відіграє, на наш погляд, система заохочень. Кращі студенти повинні мати постійну і відчутну мотивацію щодо відмінного навчання, творчих наукових

пошуків, досягнення високих пізнавальних результатів, які виходять за межі середнього студентського стандарту. Вважаємо, що існуючий так званий спектр матеріальних і моральних заохочень студентів потрібно суттєво розширити.

Серед організаційних заходів цілком виправдано слід передбачити рейтингову оцінку загального рівня студентів (кращі студенти курсу, факультету, конкурс на кращу студентську групу), затвердження індивідуальних планів для студентів, що успішно займаються науковою роботою; введення в навчальні плани спеціального дня наукової роботи за індивідуальним планом; надання рекомендації стосовно користування бібліотеками м. Києва з оплатою проїзду і добових тощо.

Незважаючи на прагматизм сучасної студентської молоді, вважаємо, що в силі залишаються такі моральні стимули, як подяки ректора університету, декана факультету, завідувачів кафедр, особисті урочисті зустрічі з ними кращих студентів; публікація наукової статті за результатами дослідження у збірнику студентських наукових праць; рекомендація стосовно впровадження результатів дослідження у практику педагогічної діяльності (з урахуванням запитів загальноосвітніх закладів, відділів освіти); участь у Всеукраїнських, Міжнародних конкурсах, конференціях тощо.

Система науково-дослідної роботи як складової професійної підготовки повинна бути спрямована на формування особистості вчителя української мови і літератури, який, використовуючи набуті у вищій школі проектувальні (уміння планувати будь-який вид роботи), адаптаційні (уміння застосувати даний план у конкретних навчальних умовах), організаційні, мотиваційні, комунікативні, пізнавальні уміння, допоможе формувати мовну особистість школяра.

Якісне проведення студентської науково-дослідної роботи повинно забезпечуватись нормативно-законодавчими документами, серед яких - Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) (1994р.), Закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1999р.), «Про вищу освіту» (2002р.), «Національна доктрина розвитку освіти» (2002р.) та ін.

Активізація роботи з обдарованими студентами, крім указаного вище, вимагає певних додаткових матеріальних витрат. Лист Міносвіти №1/9-216 від 5.06.97. р. дозволяє використати в цьому напрямі частину базового бюджетного фінансування. В університеті слід попрацювати і над реалізацією такого напрямку проекту Концепції наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України, як включення керівництва студентською науковою роботою (а це також і методичне забезпечення гуртків, проблемних груп, олімпіадних та конкурсних завдань, робота із студентами за індивідуальним планом тощо) у навчальне навантаження наукових і науково-педагогічних працівників. Практика підтверджує: лише спільними зусиллями, скоординованими діями можна забезпечити безперервність ланцюжка: здібний школяр – активний студент-дослідник - обдарований магістрант - талановитий аспірант - видатний науковець.

4. Особистісний характер наукової творчості

Науково-дослідна робота, здійснювана як в аудиторний, так і поазаудиторний час, вимагає постійної копіткої розумової праці вісімнадцяти-дев'ятнадцятирічних студентів-філологів, формування у них таких вольових якостей, як наполегливість, уміння подолати перешкоди, здатність до саморозвитку, внутрішнього прагнення до пізнання нового і більш повного виявлення і розвитку власних можливостей, а також потреби у визначенні власного «мовного обличчя»: переходу до абстрактно-логічного мислення, аргументовано доказових суджень, побудованих на основі різноманітних мовних (лексичних, фонетичних, граматичних) ресурсів. Виникає питання: як же розпочати, «увійти», «втягнутися» в написання наукової роботи? Слушними є поради науковців, психологів, педагогів стосовно режиму: вибору оптимального часу для виконання певного розділу роботи (вранці, вдень чи увечері) і відпочинку. Кожен із нас – індивідуальність; головне – бачити перед собою мету, якої слід досягнути, тобто визначити для себе, з якою метою (оцінка тощо) виконується дана робота, які відкриття вона принесе особисто тобі, чому навчить, які риси характеру виховає.

Формування і реалізація творчих якостей майбутніх дослідників залежить від особистісних якостей викладачів, котрі працюють на факультеті, в університеті. Свого часу К.Д.Ушинський писав: «Лише особистість може впливати на розвиток і визначення особистості, лише характером можна створювати характер».

Авторка цього видання у вісімдесятих роках уже минулого, двадцятого століття, навчалася глибоко шляхетної духовності, набиралася наукового досвіду в одному з найстаріших вищих навчальних закладів України – Харківському державному університеті - у викладачів-представників «старої інтелігенції» Л.Авксентьєва, З.Голубєвої, І.Муромцева, В.Калашника, Л.Венєвцевої, Ф.Медвєдєва, Н.Корж. Вони мали ґрунтовну підготовку з лінгвістики та літературознавства, володіли секретами ефективного живого слова, мали мовне чуття, мовний смак, загалом навіть у період втрати родинно-мовних виховних джерел залишались справжніми україномовними особистостями.

Особистим прикладом (блискучим читанням лекцій, відомими широкому загалу читачів книгами, скрупульозним ставленням до наукових досліджень, участю в наукових диспутах тощо), турботою, зацікавленістю, науковою творчістю, «науковою іскоркою в очах» вони мотивували самостійний науковий пошук молодих, пробуджували в нас таке ж ставлення до наукової роботи. Науковці володіли методичною майстерністю, якої досить часто не вистачає сьогодні молодим викладачам.

Звичайно, багато важить спрямованість особистості, те, з якого навчального закладу вступає на філологічний факультет майбутній учитель української мови і літератури, чи усвідомлює він значущість власної професії, чи розуміє її складнощі, чи готовий до формування у себе низки нових взаємопов'язаних якостей «САМОСТІЙНОСТІ»: самоорганізації (робоче місце, трудова дисципліна, систематичність і системність і т.ін.), що існує в тісному

поєднанні з самореалізацією особистості, певного самообмеження, самоконтролю тощо.

Важливо виховувати в собі спостережливість, організованість, власне бачення проблеми. А це можливо при систематичному читанні різноманітної літератури (академік І.Зязюн стверджує, що кожного дня повинно бути прореферовано хоча б дві сторінки наукового тексту), спілкуванні з ученими, учителями-предметниками, перегляду телепередач, прослуховуванню радіопередач, огляду сторінок сайтів Інтернету.

Пишучи (компонуючи) наукову роботу (реферат, курсову, дипломну, магістерську), бажано спочатку перечитувати і коригувати попередньо написаний матеріал тощо.

Контрольні запитання

1.Що називається науковою роботою?

2.Які ознаки наукової роботи?

3.Які наукові завдання Ви виконували, навчаючись у школі?

4. Які наукові завдання Ви виконували, навчаючись в університеті?

5.Які наукові завдання виконували студенти у XIX столітті на заняттях?

6.Що Вам відомо про стиль наукових робіт в Україні у 30-х роках XX столітті?

7.Як ставляться до студентської наукової роботи в зарубіжних країнах?

8.Які проблеми студентської наукової роботи існують в університетах України?

9.Що називається навчально-дослідницькою роботою? Яка її мета і завдання?

10. Які, на Вашу думку, існують недоліки в навчально-дослідницькій роботі?

11.Які пошукові завдання Ви виконували в період навчальної практики?

12.Які критерії наукових досягнень можна виділити залежно від освітньо-кваліфікаційного рівня (бакалавр – спеціаліст – магістр)?

13. У чому суть дослідницької роботи студентів у позанавчальний час?

14. Яка система заохочень, на Вашу думку, матиме стимул?

15.Чи є у Вас бажання займатися науковою роботою?

16.Яким чином, на Вашу думку, розвивати наукове бажання?

17.Чи прищеплюють Вам викладачі прагнення до наукового пошуку?

Пошукові і творчі завдання

1. Підготуйте тематику рефератів з курсу «Загальна педагогіка»

2. Розробіть завдання-інструкції, завдання-реконструкції, завдання-пошуки з елементами наукових досліджень для навчального курсу (курс - на вибір).

3. Підготуйте анотацію наукової статті, монографії, збірника наукових праць.

4. Разом із завданням, яке Вам запропонували виконати з певного навчального курсу, подайте власні запитання і завдання з цієї ж проблеми з елементами наукового пошуку.

5. Підготуйте проект системи заохочень для студентів, котрі займаються науковою роботою.

6. Закінчіть думку:

1. Наукова робота – це...
2. Бакалавр – це...
3. Спеціаліст – це...
4. Магістр – це...
5. Проблемна група – це...
6. Науковий семінар – це...
7. Наукова лабораторія – це...
8. Навчально-дослідницька робота – це...
9. Дослідницька робота в позанавчальний час – це...
10. Дослідник – це...
11. Науковий пошук – це...

Тестові запитання

1.Наука –

1.1.це система знань, форма людської свідомості;

1.2.це діяльність, пов'язана з дослідженням нових фактів;

1.3.це динамічна ситема знань, яка розкриває нові явища в суспільстві, природі з метою використання їх у практичній діяльності людей.

2.Організацією і контролем за наукою займаються:

2.1.Міністерство освіти і науки України;

2.2. Національна академія наук України;

2.3.Академія педагогічних наук україни;

2.4.Вищі навчальні заклади України.

3.Формуванню особистості науковця сприяють:

3.1.виконання наукових досліджень на заняттях;

3.2. виконання наукових досліджень у рефератах;

3.3. виконання самостійних досліджень з обраної теми.

4.На продуктивність праці науковця впливають:

4.1.розмови сторонніх;

4.2.невміння сконцентрувати увагу на роботі;

4.3.зарплата;

4.4.мотив;

4.5.позитивні і негативні емоції;

4.6.харчування.

Література

[8, 10, 11, 13, 15, 17, 20]

Тема 2. Особливості виконання наукових робіт

1.Види наукових робіт, їх загальна характеристика.

2.Організація та порядок виконання студентських наукових робіт.

3.Збір матеріалу дослідження.

4. Характеристика основного змісту роботи.

Ключові слова: *реферат; курсова, дипломна та магістерська роботи; алгоритм написання робочий план, матеріал дослідження, курсова, дипломна, магістерська,*

На допомогу студенту

1.Види наукових робіт, їх загальна характеристика

У професійній підготовці майбутнього вчителя української мови та літератури важливу роль відіграють такі форми науково-дослідної роботи, як реферат, звіт про пошукову роботу, курсова, дипломна, магістерська роботи тощо. Розглянемо основні ознаки цих видів робіт.

Реферат – від лат **refero** - сповіщаю, повідомляю, доповідаю – це короткий виклад у письмовій формі або в публічному виступі змісту наукової праці, літератури за темою дослідження, тобто доповідь, повідомлення на основі опрацювання певного питання.

Написання рефератів дисциплін сприяє формуванню у студентів таких умінь: формулювати тему й мету, знаходити й опрацьовувати відповідні джерела, систематизувати зібраний матеріал, складати план реферату, викладати зміст джерел інформації, чітко подавати авторську позицію, показати вміння осмислювати й аналізувати явища, використовуючи теоретичні положення, робити висновки. Вище вказана форма науково-дослідної роботи студента завершується захистом на занятті, конференції тощо.

Курсова робота

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищому навчальному закладі України курсова робота передбачає закріплення, поглиблення й узагальнення знань із певної фахової чи професійно-орієнтованої дисципліни (з окремих розділів або повного навчального курсу), розвиток дослідницьких навичок, спроможності самостійного осмислення філологічної, методичної проблеми.

Науковці виділяють реферативні (описові) і дослідницькі курсові роботи. Виконуючи курсові роботи з української мови реферативного характеру студенти здійснюють аналіз методологічної та наукової літератури, її правильного бібліографічного опису, логічного, грамотного викладу відповідного матеріалу в письмовій формі.

Дослідницькі курсові роботи містять опис певних явищ. Дослідницькі курсові роботи з методик містять аналіз стану проблеми або понять тощо.

Курсова робота як обов’язкове самостійне навчально-наукове дослідження студента-філолога є першоосновою для виконання дипломної, магістерської роботи з визначеної проблеми.

Дипломна робота

Дипломна робота студента – це навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі при здобутті освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» і передбачає:

- систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із базової фахової навчальної дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних наукових і практичних завдань у відповідній галузі знань;

- розвиток навичок самостійної пошукової роботи і оволодіння методикою дослідження.

Дипломна робота за своїм статусом прирівнюється до одного або всіх державних екзаменів з відповідних дисциплін, що визначається на основі висновків керівника роботи, рецензентів та ради факультету.

Спеціально передбачений час (тобто відведений час у розкладі занять) для виконання дипломних робіт не передбачається, тому даний вид наукової роботи пропонують виконувати насамперед тим студентам, які виявили схильність до науково-дослідницької діяльності, виконали всі вимоги навчального плану, мають лише добрі та відмінні оцінки з дисциплін мовознавчого чи літературознавчого циклу.

Дипломна робота може носити комплексний характер, бути поглибленою розробкою теми курсової роботи, а також виконувати функції підготовчого етапу до магістерського дослідження.

Магістерська робота

Магістерська робота (магістерська дисертація) - це самостійна науково-дослідницька робота, що містить сукупність перспективних і актуальних проблем, відображає творчий потенціал виконавця, його вміння інтерпретувати різні концепції і теорії, здатність до творчого осмислення аналізованого матеріалу, ступінь володіння професійною мовою у предметній галузі знання. На відміну від дипломних робіт написання магістерських, як і курсових, згідно з вимогами навчального плану є обов’язковим, їх невиконання розцінюється як академічна заборгованість. Магістерська робота, виконана на основі ґрунтовного теоретичного дослідження, може послужити основою для подальшої роботи над кандидатською дисертацією.

2. Організація та порядок виконання студентських наукових робіт

При розгляді окремого питання ми спираємося на Положення про курсові, дипломні, магістерські роботи, затверджені вченою радою університету.

У відповідності з навчальними планами факультетів університетів упродовж навчання студенти виконують відповідно курсові роботи. Підготовка кожного дослідження вимагає від студентів наполегливості, систематичності у праці.

Орієнтовна тематика курсових, дипломних, магістерських робіт розробляється викладачами відповідних кафедр.

Ознайомившись із тематикою наукових робіт, студент має можливість самостійно обрати тему дослідження, а також запропонувати власну тему з обґрунтуванням її актуальності. Керівниками відповідного типу робіт

призначаються провідні викладачі кафедр, які мають наукові ступені і вчені звання, а також викладачі зі значним педагогічним досвідом.

Тематика курсових робіт пропонується студентам на початку навчального року і затверджується на засіданні кафедри. Вибрана студентом тема курсової роботи повинна бути зареєстрована у спеціальному журналі на відповідній кафедрі.

Науковий керівник пояснює мету і завдання роботи над обраною темою, затверджує накреслений студентом план, консультує усно чи письмово з питань підбору монографічної і навчально-методичної літератури, довідкових матеріалів, вивчення та систематизації матеріалу з теми дослідження, відповідає за якість оформлення роботи.

Курсова робота виконується хоча й під безпосереднім керівництвом викладача, але є самостійним дослідженням, ґрунтується на знаннях, уміннях і навичках, здобутих студентами під час вивчення та професійно-орієнтованих дисциплін (методики викладання).

Найважливішими вимогами до змісту курсової роботи є: чітка характеристика предмета, мети, методів дослідження, логічна побудова викладеного матеріалу, вивчення і критичний аналіз монографічної і періодичної літератури з теми дослідження; опис і аналіз проведених автором мовних чи літературних спостережень; розкриття теми дослідження; узагальнення результатів, обґрунтування висновків і практичних результатів.

На відміну від курсових теми дипломних робіт і наукові керівники після розгляду на засіданні кафедри затверджуються на засіданнях вченої ради факультету. Виконання дипломної роботи проводиться за індивідуальним планом студента, підписаним керівником і затвердженим завідувачем кафедри.

Науковий керівник допомагає студенту своєчасно розробити індивідуальний план, надає допомогу в підборі літератури та інших матеріалів, перевіряє проміжні етапи виконання студентами окремих частин і дипломної роботи в цілому.

Серед вимог до змісту дипломної роботи слід відзначити наступні: актуальність теми, відповідність сучасному стану мовознавства, літературознавства та перспективам їх розвитку, практичним завданням; опрацювання і критичний аналіз монографічних, довідкових, періодичних видань з окремої проблеми; характеристика історії досліджуваної проблеми; чітка характеристика предмета, мети, методів дослідження, опис та аналіз фактів, узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки, практичні рекомендації.

Дипломна робота виконується і подається на кафедру в двох примірниках. Захист дипломної роботи відбувається на засіданні Державної екзаменаційної комісії. Якщо у процесі дослідження студент не може виконати на належному рівні поставлені перед ним завдання дипломної роботи, то за поданням наукового керівника на засіданні кафедри ухвалюють заміну захисту дипломної роботи складанням державних іспитів.

Кваліфікаційна атестація випускників магістратури проводиться у формі захисту магістерської роботи.

Магістерська робота може бути продовженням дипломного дослідження, з обов'язковою наявністю спостережень і висновків, які мають теоретичне і практичне значення, наукову новизну, а також виконує функцію засобу перевірки всебічної готовності магістранта до самостійного наукового пошуку.

Науковий керівник консультує магістранта з проблем дослідження, контролює виконання індивідуального плану, несе відповідальність за якість виконання магістерської кваліфікаційної роботи.

У тому разі, коли за об'єктивної причини при виконанні дослідження студент отримує результати, які суттєво доповнюють поставлені завдання, за поданням наукового керівника на засіданні кафедри може бути уточнено назву теми дослідження. Тема дипломної чи магістерської роботи в такому разі перезатверджується на вченій раді факультету.

Захист магістерської роботи відбувається на засіданні Державної екзаменаційної комісії. У випадку, коли захист магістерської роботи визнається незадовільним, наукова рада встановлює, чи може магістрант подати на повторний захист дану роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою. Магістранти, які під час навчання виявили особливі наукові здібності, мають публікації у фахових виданнях, рекомендуються Державною екзаменаційною комісією для навчання в аспірантурі.

3. Збір і опрацювання матеріалу дослідження

Опрацювання джерел триває впродовж усього періоду дослідження, однак, особливо важлива його роль на перших етапах дослідження, оскільки вивчення наукових джерел дозволяє накопичити певний теоретичний і фактичний матеріал, здійснити аналіз, узагальнення, інтерпретацію наукової інформації щодо теоретичних проблем дослідження, уточнити напрями дослідження, сформулювати дослідницькі завдання, методику дослідження.

Правила роботи з науковою літературою

Послідовність пошуку літератури із теми дослідження:

- визначення інформаційних джерел;
- з'ясування кола авторів, які вивчали питання пов'язані з обраною проблемою.

Джерела бібліографічної інформації:

- первинні (статті, дисертації, монографії тощо);
- вторинні (реферативні журнали, сигнальна інформація тощо);
- третинні (огляди, компілятивні роботи, довідкова література тощо).

Зворотньо-хронологічний порядок ознайомлення із літературою, який дозволяє уникнути повторного огляду інформації.

Етапи опрацювання літератури:

I - складання попереднього бібліографічного списку джерел;

II - підбір публікацій;

III - опрацювання публікацій.

Правильно складений бібліографічний список є свідченням загальної і наукової ерудиції автора, обізнаності із фундаментальними працями, є пізнавальним для фахівців як інформаційне тематичне джерело.

Опрацювання наукової літератури передбачає аналітичну роботу дослідника з наступною систематизацією за певними напрямами, що характеризують якісні зрушення у розвитку досліджуваної проблеми.

Типи аналізу наукової літератури:

тематичний аналіз, який передбачає систематизацію всієї інформації за різними аспектами досліджуваної теми;

критичний аналіз, який дозволяє визначити недостатньо досліджені ракурси проблеми, окреслити на цій основі завдання власного наукового пошуку. Критичний аналіз передбачає розкриття: основної ідеї автора, його позиції;

відмінності позицій автора від інших дослідників; сутності наукової полеміки; суперечливих положень авторської позиції; питань, що залишились невисвітленими; перспективних напрямів подальших досліджень.

Форми накопичення інформаційних матеріалів:

першого рівня: записи на бібліографічних карточках, витяги (скорочений або повний виклад змісту окремих фрагментів наукового джерела), цитування (дослівний запис авторського тексту), ксерокопії, алфавітний каталог із проблеми дослідження, папки із галузевої інформації (аркуші із відомостями про певні публікації);

другого рівня (результати аналітико-синтезуючої обробки інформації наукового джерела): анотації (коротка характеристика з точки зору змісту, напрямку публікації), тези (стислий виклад основних положень публікації), конспекти (детальний виклад змісту інформації), графи-схеми;

третього рівня (результати узагальнюючої обробки інформації): написання термінологічного словника основних понять із теми дослідження, змістовного огляду за її певним напрямком.

4. Характеристика основного змісту роботи

Алгоритм написання:

1.Вибір теми, висвітлення її актуальності.

2.Складання списку літератури, її тематичний та критичний аналіз.

3.Визначення теоретичного підходу до розв’язання проблеми, мети, завдань і методики дослідження.

4. Проведення педагогічного експерименту, збір фактичного матеріалу.

5.Обробка отриманих результатів, їх якісний та кількісний аналіз.

6.Обґрунтування розроблених методичних рекомендацій та формулювання висновків проведеного дослідження.

7.Оформлення курсової роботи за існуючими вимогами та її захист.

Методика дослідження — це система дослідницьких процедур, яка вимагає:

– чітко сформулювати мету дослідження;

– розробити експериментальний матеріал (опитувальні листки, навчальні тексти, творчі завдання тощо);

– окреслити етапи проведення експериментальної роботи, їх завдання і зміст;

– вибрати способи якісного та кількісного аналізу фактичного матеріалу;

– визначити експериментальну та контрольну групи;

- забезпечити педагогічні умови проведення експерименту.

У таблиці 1 представлено основні характеристики різних видів науково-дослідницької діяльності.

Таблиця 1

Основні характеристики різних видів науково-дослідницької діяльності

	Курсова	**Дипломна**
Дефініція	Самостійне дослідження на основі опанування знань із курсу основної фахової дисципліни, яке повинно включати елементи нових здобутих знань, експериментального досвіду	Підсумковий і концентрований вираз результативності навчальної та наукової діяльності студента, комплексна форма контролю досягнутого кваліфікаційного рівня, яка відповідає позиціям професіограми певного профілю.
Загально-педагогічні функції	Контролююча, навчальна, виховна	Контролююча, навчальна, виховна
Специфічні функції	Виявлення, вимір та оцінка знань із певного курсу фахових дисциплін	Виявлення, вимір та оцінка професійно-педагогічної компетентності
Обсяг	30 сторінок	50-70 сторінок
Джерела інформації	20-30 джерел загальнопедагогічної, дидактичної, методичної літератури, літератури із суміжних галузей знань	більше 50 джерел загальнопедагогічної, дидактичної, методичної літератури, літератури з історії проблеми, із суміжних галузей знань, із аналізу педагогічного досвіду
Структура	Простий план: вступ, огляд літератури, теоретичні основи дослідження, експериментальна	Складний план: вступ, аналіз літератури і практики роботи, теоретичні основи дослідження, експериментальний етап

	частина, аналіз отриманих результатів, висновки, література, додатки	дослідження, аналіз отриманих результатів, висновки, література, додатки
Вивчення проблеми	Загальні підходи до розв'язання проблеми	Характеристика загальних підходів до розв'язання проблеми і розробка конкретного шляху її вирішення
Характер дослідно-експериментальної роботи	Здобування фактів для доведення гіпотези на емпіричному рівні	Здобування фактів, їх узагальнення для доведення гіпотези на теоретичному рівні
Рівень узагальнення	Узагальнення результатів нетривалого спостереження за шкільною практикою, узагальнення емпіричного характеру	Узагальнення підсумків тривалого спостереження, результатів масового і власного педагогічного досвіду; узагальнення більш широкого теоретичного характеру
Етапи написання	1. Вибір теми (основні критерії: актуальність, новизна і можливість впровадження результатів). Висвітлення актуальності теми. 2. Складання списку літератури та її критичний аналіз. 3.Визначення теоретичного підходу до розв'язання досліджуваної проблеми (мети, завдань, методики дослідження). 4. Проведення педагогічного експерименту та збір фактичного матеріалу.	
	Констатуючий експеримент	Формуючий експеримент
	5. Обробка отриманих результатів, їх кількісний та якісний аналіз. 6.Обґрунтування розробленої методики, рекомендацій, формування висновків дослідження. 7. Оформлення за існуючими вимогами та захист.	

Контрольні запитання

1.Що називається:
рефератом;
курсовою роботою;
дипломною роботою;
магістерською роботою?
2.Що таке звіт про пошукову роботу?

3.Формуванню яких умінь сприяє виконання рефератів, курсової роботи; дипломної роботи; магістерської роботи?

4.Які завдання доводиться вирішувати при написанні рефератів, курсової роботи; дипломної роботи; магістерської роботи?

Тестові запитання

1.Реферат – це

1.1.короткий виклад у письмовій формі або в публічному виступі змісту наукової праці;

1.2.короткий виклад опрацьованої літератури за темою дослідження;

1.3.доповідь, повідомлення на основі опрацювання певного питання.

2.Курсова робота передбачає

2.1.закріплення, поглиблення й узагальнення знань із певної фахової чи професійно-орієнтованої дисципліни;

2.2.розвиток дослідницьких навичок, спроможності самостійного осмислення філологічної, методичної проблеми.

2.3. систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із базової фахової навчальної дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних наукових і практичних завдань у відповідній галузі знань.

3.Дипломна робота передбачає:

3.1. розвиток дослідницьких навичок, спроможності самостійного осмислення філологічної, методичної проблеми;

3.2. систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із базової фахової навчальної дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних наукових і практичних завдань у відповідній галузі знань;

3.3. розвиток навичок самостійної пошукової роботи і оволодіння методикою дослідження;

3.4.ступінь володіння професійною мовою у предметній галузі знання.

4.Магістерська робота –

4.1. містить сукупність перспективних і актуальних проблем, відображає творчий потенціал виконавця, його вміння інтерпретувати різні концепції і теорії, здатність до творчого осмислення аналізованого матеріалу, ступінь володіння професійною мовою у предметній галузі знання;

4.2. містить короткий виклад опрацьованої літератури за темою дослідження;

4.3. містить систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із базової фахової навчальної дисципліни.

5. Орієнтовна тематика курсових, дипломних, магістерських робіт розробляється:

5.1. викладачами відповідних кафедр;

5.2. студентами;

5.3. вчителями.

6.Науковий керівник:

6.1. пояснює мету і завдання роботи над обраною темою;

6.2. затверджує накреслений студентом план;

6.3.консультує усно чи письмово з питань підбору монографічної і навчально-методичної літератури, довідкових матеріалів, вивчення та систематизації матеріалу з теми дослідження;

6.4. відповідає за якість оформлення роботи.

7.Вимоги до якого виду наукової роботи названі? Доведіть на прикладі.

7.1.чітка характеристика предмета, мети, методів дослідження;

7.2.логічна побудова викладеного матеріалу;

7.3.вивчення і критичний аналіз монографічної і періодичної літератури з теми дослідження;

7.4.опис і аналіз проведених автором мовних чи літературних спостережень;

7.5.розкриття теми дослідження; узагальнення результатів;

7.6. обґрунтування висновків і практичних результатів.

8.Вимоги до якого виду наукової роботи названі? Доведіть на прикладі.

8.1.актуальність теми, відповідність сучасному стану мовознавства, літературознавства та перспективам їх розвитку, практичним завданням;

8.2.опрацювання і критичний аналіз монографічних, довідкових, періодичних видань з окремої проблеми;

8.3. характеристика історії досліджуваної проблеми;

8.4.чітка характеристика предмета, мети, методів дослідження;

8.5.опис та аналіз мовних або літературних фактів;8.6.узагальнення результатів, їх обґрунтування, висновки, практичні рекомендації.

9. Вимоги до якого виду наукової роботи названі? Доведіть на прикладі.

9.1.обов’язкова наявність спостережень і висновків, які мають теоретичне і практичне значення, наукову новизну;

9.2. це засіб перевірки всебічної готовності до самостійного наукового пошуку.

Пошукові і творчі завдання

1.Прокоментуйте загальну схему наукового дослідження.

2. Назвіть види і форми науково-дослідної студентської роботи.

3.Визначте спільне і відмінне у написанні курсових, дипломних, магістерських робіт.

4. Назвіть приклади реферативних і дослідницьких курсових робіт.

реферативні курсові роботи дослідницькі курсові роботи

5. Проаналізуйте особливості формулювання об’єкта, предмета, гіпотези, мети дослідження.

Література

[1, 2, 5, 6, 9, 12, 14, 15, 19]

Тема 3. Підготовка студентів до написання наукової роботи

1. Основні вимоги до обсягу наукової роботи.
2. Структура наукової роботи.
3. Опрацювання літературних джерел.
4. Становлення дослідника у процесі педагогічної практики.

Ключові слова: *наукова робота, курсова робота, дипломна робота, магістерська робота, форми наукового викладу матеріалів дослідження*

На допомогу студенту

1.Основні вимоги до обсягу наукової роботи

При оформленні тексту курсової, дипломної, магістерської роботи слід дотримуватись відповідних правил. Робота повинна бути написана або надрукована з використанням однієї сторінки аркуша формату А4 (210х297 мм), що має поле зверху, знизу та з лівого боку – не менше 25 мм, з правого – не менше 10 мм. Зручний спосіб, коли курсова робота підшивається в папку, а дипломна, магістерська роботи переплітаються.

У науково-методичній літературі висловлюються різні міркування з приводу обсягу структурних компонентів наукової роботи. Зокрема для розгляду актуальності теми у вступі пропонується орієнтовно від трьох до шести сторінок (залежно від виду роботи), розділу основної частини від десяти до двадцяти п’яти – тридцяти сторінок кожний, висновків три-п’ять сторінок. Обізнаність автора з проблемою дослідження визначають найчастіше за використаними літературними джерелами, бажано, щоб у науковій роботі було більше тридцяти-п’ятидесяти джерел.

Як показує досвід, нумерацію сторінок краще проставляти у правому верхньому куті сторінки без крапки у кінці (таким чином легко знайти відповідну сторінку, не перегинаючи її). Титульну сторінку, зміст, вступ, першу сторінку тексту, як правило, не нумерують.

2.Структура наукової роботи

Курсова, дипломна, магістерська роботи складаються з таких елементів: титульної сторінки (на титульному листку вказується міністерство, назва вищого навчального закладу, де виконувалась курсова (дипломна, магістерська) робота, назва теми, прізвище та ініціали студента, прізвище, ініціали, вчене звання і науковий ступінь керівника, рік виконання роботи; змісту; переліку умовних позначень, якщо є потреба їх уведення; вступу; розділів основної частини; висновків; списку використаних джерел; додатків

Кожна з цих складових виконує конкретну функцію, а всі разом вони дають системне уявлення про визначену в темі дослідження і розкриту в його змісті проблему. Послідовність викладу теми повинна чітко відповідати плану роботи.

Наукові роботи (курсові, дипломні, магістерські) можуть мати окремі відмінності у структурі та змістовому наповненні структурних елементів.

Відповідно до обраної теми після порад наукового керівника студенту потрібно скласти список спеціальної літератури, яку йому належить

опрацювати у фондах університетських та інших бібліотек за системним та алфавітним каталогами. В разі виникнення труднощів кваліфіковану консультацію початкуючому досліднику надасть черговий бібліограф.

У системному каталозі можна знайти інформацію з різних галузей знань, в алфавітному – наявні дані про кожне видання: прізвище автора і назва книги, місто, де вона надрукована, назва видавництва і рік видання, кількість сторінок.

Звичайно, наукова робота виконується на основі глибокого вивчення різноманітних літературних навчально-методичних (підручники, навчальні та методичні посібники) і наукових (монографії, статті в науково-методичних журналах та збірниках наукових праць, дисертації, матеріали наукових семінарів та конференцій тощо) джерел, нормативно-програмових документів (державні документи про освіту, навчальні плани і програми), а також за результатами самостійної пошукової роботи.

3. Опрацювання літературних джерел

Здійснюючи підбір літератури з теми дослідження, важливо переконатись у доцільності використання того чи того джерела. Досвід показує, що спочатку слід ознайомитись із фундаментальними роботами.

Молодому досліднику необхідно систематично стежити за новинками педагогічної літератури, науково-методичними журналами та газетами, матеріалами конференцій, збірниками наукових праць, реферативними журналами з мережі ІНТЕРНЕТ тощо.

У колі читання мають бути не лише книги і статті безпосередньо з теми роботи, коло літературних джерел має бути широким. Оптимальною кількістю повинна бути така, що розкриває тему дослідження. При цьому бажано, щоб кожне джерело аналізувалося не ізольовано від інших.

Опрацювання літературного джерела (монографії, підручника, посібника) необхідно починати з титульного аркуша і запису даних про це джерело на окрему картку, листок. Зверху, з правої сторони картки бажано записати шифр, автора (прізвище та ініціали), назву джерела, сторінку, наприклад: Мацько Л. Про державний освітній стандарт з української мови для середньої школи / Л.М. Мацько // Дивослово. - 1996. - №5. - С.61. При укладанні розділів наукової роботи, одне і те ж джерело, одна і та ж картка може знадобитись кілька разів. Зберігати картки краще у відповідних папках, коробках, шухлядах.

Якщо є можливість, таку картотеку можна також складати і в комп’ютерному варіанті. Перевага цього методу в тому, що частину інформації із записника можна вставляти безпосередньо у текст роботи.

4. Становлення дослідника у процесі педагогічної практики

Педагогічна практика - невід’ємна складова частина навчально-виховного процесу. Вона забезпечує оптимальне поєднання теоретичної (фахової, психолого-педагогічної) підготовки майбутніх учителів української мови і літератури з їх практичною діяльністю в освітніх закладах різних типів, виховує потребу систематично поповнювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності, сприяє формуванню творчого ставлення до педагогічної діяльності, визначає рівень професійної компетенції, інтенсифікує процес формування професійних особистісних якостей.

Важливим елементом наукової роботи є матеріал практики. За період навчання на майбутні вчителі під керівництвом досвідчених викладачів проходять педагогічну практику.

Окрім наукового завдання (виробити навички науково-дослідної роботи) практика покликана розв'язати навчальні (поглибити і розширити знання з предметів), виховні завдання. Відомості, які отримають студенти у період проходження практики, органічно доповнять навчальні курси з у ВНЗ.

Під час проходження педагогічної практики у студентів четвертого-п'ятого курсів, магістрантів з'являється можливість у проведенні дослідницької роботи за темами курсових або дипломних робіт як з української мови і літератури, так і з методик викладання цих дисциплін. Виконуючи дослідження, бажано провести опитування учнів на ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ. Широке поле діяльності відкривається для проведення наукових досліджень із методик викладання дисциплін.

Студенти-дослідники вивчають літературні джерела, присвячені передовому педагогічному досвіду, знайомляться з практичними роботами вчителів даного навчального закладу, аналізують концепції кращих учителів (вчителів року), проводять констатуючий зріз, педагогічний експеримент (пошуковий, навчальний, контрольний), бесіди з учителями та учнями, анкетування вчителів і учнів, здійснюють аналіз планів і стенограм уроків, учнівських робіт, вивчають шкільну документацію.

Творчий підхід до концепцій, принципів (на сьогодні все частіше йде мова про проблемно-альтернативний, дослідницько-пошуковий, культурологічний та комунікативно-діяльнісний принципи) роботи учителів формує новий погляд на професійну діяльність, часто виступає для студента-дослідника стимулом до народження наукових ідей.

Педагогіка співробітництва між вищим педагогічним закладом і загальноосвітньою школою, де проходять практику студенти філологічного факультету, між викладачем-методистом, учителем і практикантом допомагає студентам провести справжні уроки життя, уроки високопрофесійного спілкування, уроки людяності, порядності.

У наукових роботах, які торкаються проблем школи, навчального процесу, формування мовної особистості учня, студентам досить доречно було б висвітлити досвід кращих учителів, описати методику їхніх уроків, охарактеризувати їхню систему роботи над відповідним навчальним матеріалом.

Педагогічна практика наочно демонструє взаємозв'язок психолого-педагогічних знань із спеціальними, допомагає усвідомити відмінність дослідницької діяльності вченого-філолога і вчителя мови і літератури, що детермінує необхідність професіоналізації навчально-дослідницької філологічної діяльності майбутнього вчителя.

Контрольні запитання

1.Чи відрізняється методика вивчення навчальної, навчально-методичної, наукової літератури?

2.Чи має значення, де ставити нумерацію сторінок у науковій роботі? Чому?

3. Які сторінки наукової роботи не нумерують?

4. Що таке бібліографія?

5.Які є типи бібліографічних покажчиків?

6.Яка інформація подається за системним та алфавітним каталогами?

7. Які наукові завдання виконуються в період педагогічної практики?

Тестові завдання

1. У чому суть бібліографічного покажчика:

1.1. інформують читачів про наявну літературу;

1.2. здійснюють опис літературного джерела;

1.3. розподіляють праці за галузями знань.

2.Каталоги – це:

2.1. періодичні видання;

2.2. картки, що включають опис літературного джерела;

2.3. упорядковані сукупності карток, що включають опис літературних джерел;

2.4. групування літератури за алфавітом;

2.5. ваша відповідь.

Пошукові і творчі завдання

1.Охарактеризуйте методику вивчення наукової літератури.

2.Охарактеризуйте змістове наповнення, структуру і функції:

2.1 змісту (плану);

2.2 переліку умовних позначень;

2.3 вступу; розділів основної частини; висновків; списку використаної літератури; додатків.

3.З'ясуйте відмінності у структурі та змістовому наповненні структурних елементів курсової, дипломної, магістерської роботи.

Література [1, 7, 8, 15, 16, 17, 20, 21]

Тема 4. Захист науково-дослідної роботи

План

1. Підготовка до захисту.

2. Захист наукової роботи.

3. Вимоги до оцінки роботи.

4. Наукові студентські конференції як засіб інтелектуальної підготовки студента-дослідника.

Ключові слова:*захист наукової роботи, презентації наукової роботи, рецензія, ДЕК, якісна підготовка до виступу.*

На допомогу студенту

1. Підготовка до захисту

Студент має заздалегідь познайомитися з процедурою захисту наукової роботи.

Для захисту курсової роботи студент за розробленою проблемою готує виступ на три-чотири сторінки, при необхідності певну наочність.

Захист курсової роботи відбувається у довільній формі: співбесіда, публічний виступ тощо. У будь-якому випадку обов'язковою є присутність членів комісії. Якщо студент під час захисту виявляє достатній об'єм знань, які претендують на вищу оцінку, ніж письмова інформація, то викладач може поставити іншу оцінку, зробивши запис «З урахуванням захисту» .

Для захисту дипломної, магістерської робіт готуються такі документи: довідка про успішність, відгук наукового керівника, рецензія.

Захист дипломних робіт проводиться перед Державною екзаменаційною комісією (ДЕК), затвердженою наказом ректора університету.

Рішення про допуск дипломної роботи до захисту та визначення її статусу приймає декан факультету за поданням відповідної кафедри. У ДЕК науковим керівником разом з дипломною роботою подаються (не пізніше, як за два тижні до захисту): рекомендація кафедри до захисту; зведена відомість про виконання студентами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, курсових проектів (робіт), практик, з державних екзаменів (тільки перед захистом дипломних проектів або робіт); відгук керівника про дипломний проект (роботу), індивідуальний план, затверджений завідувачем кафедри.

Результати захисту дипломних робіт оцінюються за чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». За такою ж шкалою пропонується оцінка дипломної роботи у висновках рецензента.

2. Захист наукової роботи

Для захисту дипломної, магістерської роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії необхідно підготувати наукову доповідь, тобто розгорнутий виклад результатів власного дослідження орієнтовно на сім-вісім сторінок, потрібну наочність, відгук наукового керівника, рецензію фахівця, довідку про навчання, витяг з засідання відповідної кафедри про допуск до захисту.

На захисті автор наукової роботи впродовж десяти хвилин повинен викласти зміст проведеного дослідження, акцентуючи увагу на власному внеску у розглядувану проблему, зазначивши, де апробовувалась дана проблема. Доповідь варто вивчити напам'ять або знати близько до тексту. Майбутній фахівець з української філології повинен добре потренуватись у виголошуванні доповіді, правильних акцентах, знати досконально «найтонші нюанси своєї праці».

Закінчивши доповідь, відповівши на питання членів комісії, слід обов'язково подякувати присутнім.

Захист має засвідчити не лише наявність наукової роботи, насамперед на захисті студент факультету повинен постати як особистість, громадянин, інтелігент. Особливої уваги набувають самостійність, оригінальність висловлених думок, їх обґрунтованість, уміння спростовувати хибні думки.

Доцільно запросити на засідання ДЕК студентів інших курсів, учителів української мови і літератури.

Як показує досвід, захист роботи одного студента триває не більше тридцяти хвилин. Остаточне оцінювання роботи відбувається при обговоренні на закритому засіданні ДЕК і потім оголошується головою державної екзаменаційної комісії у присутності всіх членів ДЕК і студентської групи..

3. Вимоги до оцінки наукової роботи

Після публічного захисту наукової роботи студент отримує оцінку, яка заноситься до екзаменаційної відомості і залікової книжки студента. Оцінка виставляється з урахуванням рецензії та якості захисту автором роботи.

Серед вимог до оцінки науковці і методисти виділяють такі:

правильність визначення мети, завдань, предмета дослідження;всебічність аналізу проблеми, що вивчається;повнота змісту науково-дослідної роботи; наявність статистичного опрацювання отриманих результатів;чіткість та аргументованість висновків; повнота списку літературних джерел; дотримання вимог до оформлення роботи; своєчасність виконання роботи; уміння викласти основні положення при захисті роботи; якість відповідей на запитання при захисті роботи; участь у наукових семінарах та конференціях із доповідями за темою роботи; опублікування одержаних результатів. «Відмінно» ставиться в тому випадку, якщо в роботі: висвітлені всі питання плану теми; матеріал викладено чітко, точно, грамотно; використана рекомендована література; подано вичерпні відповіді на запитання членів комісії на захисті. «Добре» ставиться в тому випадку, якщо в роботі: неповністю висвітлено окремі питання плану роботи; наявні недоліки в оформленні роботи; використана рекомендована література; автором подано вичерпні відповіді на запитання членів комісії на захисті. Якщо в роботі не відбито результатів дослідницької роботи, немає чіткості у викладі матеріалу, не враховані вимоги стосовно оформлення, то робота оцінюється «задовільно» або «незадовільно» в залежності від кількості та серйозності допущених недоліків. Кращі курсові роботи або дипломні роботи можуть бути запропоновані до участі в конкурсі студентських робіт або на наукову конференцію.

4. Наукові студентські конференції

Важливою складовою науково-дослідницької діяльності студентів, їх підготовки до майбутньої професійної діяльності у статусі вчителя і дослідника виступають науково-практичні конференції.

Слово конференція походить від латинського conferential, що означає «збори, нарада представників певних держав, партійних, громадських, наукових організацій з метою обговорення і вирішення певних питань».

Наукові конференції вважаються невід’ємною формою висвітлення підсумків наукової роботи (реферату, курсової, дипломної чи магістерської роботи) і разом з тим є ефективним засобом об’єктивного виявлення та відбору обдарованої студентської молоді, реалізації їх творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Як правило, на звітну студентську наукову конференцію після обговорення на засіданнях гуртка, проблемної студентської групи за рекомендацією наукового керівника пропонуються кращі студентські роботи з української філології чи методики. Кращі – насамперед з позиції власне письмового розкриття теми дослідження.

Конференція ж, проведена на відповідному рівні (на яку студенти прибудуть з метою поспілкуватись з однодумцями, а не «для галочки», отримання автоматичного заліку тощо), повинна не лише підтвердити належний рівень виконаної наукової роботи, але й показати студента-філолога як мовну особистість, громадянина, інтелігента.

Готуючись до виступу на конференції, студенти систематизують вивчений навчальний матеріал і, таким чином, якісніше, ефективніше готуються до заліків чи екзаменів. Крім того, саме на таких заходах у процесі професійних дискусій формується професійна культура, професійний досвід, професійне мислення.

Аналіз наукової діяльності (наукових робіт, виступів, статей) студентів різних курсів Педагогічного інституту показав, що формування професійного мислення відбувається набагато складніше, ніж процес оволодіння знаннями. Відсутність відповідної практики наукових виступів призводить до того, що студенти досить часто просто побоюються брати участь у наукових конференціях. Можливо, причина такого явища криється у вузівській підготовці, що орієнтує значною мірою на здобуття професійних знань, а не вмінь професійного спілкування, професійного мислення. Отже, підготовка студента до участі в конференції повинна відбуватись на всіх заняттях не лише фахового, а й психолого-педагогічного циклів.

Важливого значення при підготовці до виступу на конференції набувають самостійність, оригінальність висловлених думок, вміння обґрунтувати, спростовувати хибні думки. Виступ з доповіддю про результати наукового пошуку дозволяє набути і певного суспільного визнання серед інших студентів, викладачів, а це важливо для майбутнього вчителя.

Якісній підготовці до виступу сприятиме попередньо опанований студентом зміст роботи з розвитку мовлення (а саме збагачення словникового запасу; засвоєння норм літературної мови, формування вмінь та навичок зв'язного мовлення) на заняттях з сучасної української мови, виразного читання, педагогічної майстерності, інших фахових та психолого-педагогічних дисциплін.

Доповідь, з якою має виступати на конференції молодий дослідник, повинна мати чітку логічну структуру: коротку вступну (обґрунтування актуальності теми, проблеми дослідження, мети дослідження, завдання), основну частини (виклад власних поглядів на певні питання), висновки-пропозиції.

Досвід підготовки студентів до участі в конференціях показує, що ефективним прийомом тренування виступу може бути самоаналіз його диктофонного запису, адже більшість із студентів не чули власного голосу. Прослуховування власного мовлення сприяє вдосконаленню самопідготовки,

розвиває власну культуру мовлення. Дослідники радять остаточне тренування виступу, а також перевірку готовності використання допоміжних засобів демонстрування ілюстративних матеріалів, по можливості, провести в тій аудиторії, де буде проводитись конференція.

Мова доповідача повинна бути виразною, граматично правильною. Як радить доктор Лаура Горак, доповідач має бути впевненим у собі: «Подивіться в очі слухачеві і посміхніться - це змінює стан вашого розуму і вашої аудиторії. Розбудіть інтелект свій і слухачів. Напишіть цікаві вступи і висновки, вивчіть їх напам'ять. Продумайте власний зовнішній вигляд, поставу промовця, виразність жестів, їх природність, відповідність змісту формі викладу». Таким чином, разом з досвідом участі в конференції студенти отримують і стимул до подальшої дослідницької діяльності.

Не менш важливим прийомом збереження наукової інформації, отриманої студентами на конференціях, введення її в науковий світ, як показує практика, є підготовка і випуск вузівських збірників. Вважаємо, що студентські наукові статті, доповіді з викладом проміжних або кінцевих результатів дипломного, магістерського дослідження повинні зайняти належне місце у цих збірниках. Підготовка і випуск таких видань практикується сьогодні в окремих, але, на жаль, поки що не в більшості вузів України.

При підготовці конференції і вузівського, і всеукраїнського характеру, організаторам, керівникам підрозділів університету, студентській науковій раді досить важливо продумати низку організаційних заходів: контингент доповідачів (курс, група), контингент слухачів, відповідна реклама в газеті, приміщення, висвітлення ходу конференції у засобах масової інформації, відзначення кращих доповідей, моральне і матеріальне стимулювання.

На нашу думку, надзвичайно важливо випускати збірники студентських статей або до початку або одразу після проведення такого заходу: це б давало можливість студентам ретельніше підготувати статтю у збірник, а доповідь за матеріалами наукової роботи - до виступу. Разом з тим мова йде про вдосконалення знань майбутніх учителів української мови та літератури особливостей наукового та публіцистичного стилів.

Керівництву вищого навчального закладу, студентській науковій раді важливо передбачити кошти на відрядження здібних студентів до інших університетів з метою участі у студентській конференції. Це б збагатило молодих науковців новими знаннями і вміннями, розширило їхній кругозір.

Вважаємо, що в роботі конференції, і не лише Всеукраїнської, Міжнародної, а й вузівської, варто передбачити участь як студентів даного університету, так і, за відповідним узгодженням, студентів з інших вищих навчальних закладів. Це підвищує статус педагогічного університету, в якому проводиться конференція, а також забезпечує більш широке визнання студентської наукової роботи.

Контрольні запитання

1. Назвіть етапи підготовки до захисту наукової роботи?
2. Які документи повинні мати студенти для захисту наукової роботи?

3. Які елементи повинна мати комп'ютерна презентація?
4. Хто повинен давати рецензії на наукову роботу?
5. Як підготуватись до студентської наукової конференції?
6. Що потрібно зробити, щоб доповідь на конференції була цікавою?

Тестові завдання

1. Студентський науковий семінар передбачає:

1.1. поглиблене вивчення питань з тематики НДРС;

1.2. виступ усіх студентів з доповідями з обраної ними науково-дослідної теми;

1.3. захист своїх висновків і пропозицій, отриманих у результаті проведеного дослідження

2.Закінчіть думку:

2.1.Об'єктом наукового дослідження є …

2.2.Експеримент – це...

2.3.Гіпотеза – це наукове...

2.4.Науковий реферат – це ...

2.5.Наукова стаття – це ... Анотація – це ...

2.6.Рецензія – це ...

Пошукові і творчі завдання

1.Проаналізуйте тематику студентської наукової конференції. Запропонуйте власний варіант її організації.

2. Розробіть фрагмент виступу з проблем власного дослідження.

3.Розробіть фрагмент виступу з проблем власного дослідження із залученням технічних засобів навчання.

4.Підготуйте повідомлення про хід наукового дослідження на семінар.

5.Підготуйте виступ з проблем власного дослідження для роботи з обдарованими учнями.

6.Напишіть статтю до наукового збірника чи журналу з описом наукового дослідження.

7.Розробіть комп'ютерну презентацію з проблем власного дослідження.

8.Підготуйтеся до ролі «рецензента» на прес-конференції із зазначеної теми, під час виконання цієї ролі створіть умови для критичного обговорення ділової гри.

9.Проведіть імітаційно-моделюючу гру «Засідання методичного об'єднання вчителів української мови і літератури району» «Оцінювання творчих робіт учнів, учасників Всеукраїнського конкурсу МАН».

10. Подайте характеристику монографій, наукових статей.

Література

[4, 12, 14, 15, 15-20]

Рекомендована література до практичних занять

1. Виконання курсових, дипломних та магістерських робіт /Уклад.:Атаманчук П.С., Гнатюк Ю.В., Криськов Ц.А., Щирба В.С. – Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформ.-вид.відділ, 2001. - 24с.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури /С.С. Вітвицька. - Житомир:Житомирс.пед.ун-т, 2002. - 160с.
3. Войнович І.Д. Перед серйозним іспитом / І.Д. Войнович //Наук. світ. - 2001. - №11. - С.18-20.
4. Гончаренко С.У. Дисертаційні дослідження з педагогіки: діапазон наукових пошуків і проблеми якості /С. Гончаренко , Н. Ничкало /Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2001. - №3. - С.7-21.
5. Гончаренко С.У. Методика як наука / С. Гончаренко. - Хмельницький: Вид-во ХГПК, 2000. - 30с.
6. Гриньова М.В.,. Дипломні та кваліфікаційні роботи. Вимоги до їх написання, оформлення та захисту / М.В. Гриньова, Н.І. Шион,Н.О. Гуріненко. – П.: АСМІ, 2001. - С.23-34.
7. Дипломна робота у вищих педагогічних закладах освіти (Положення про організацію і виконання) із спеціальності "Педагогіка і методика середньої освіти. Трудове навчання" напряму підготовки "Педагогічна освіта"/ В.К. Сидоренко, В.П.Курок. - К., 2002. - 48с.
8. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень: Навчальний посібник для ВНЗ / Г. Кловак. – Чернігів, 2003. – 260 с.
9. Коваль А.П.Ділове спілкування: Навч. посібник / А.П. Коваль. - К.: Либідь. – 2002. - 280с.
10. Концепція наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України. Проект. // Освіта України, 2001. - 7 червня, №23.
11. Концепція педагогічної освіти / М-во освіти України, Інститут змісту і методів навчання міносвіти України, Інститут педагогіки і психології АПН України. –К., 1998. – 20 с.
12. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт студентами педагогічного інституту /Уклад. Г.І.Артемчук, В.С.Демчук, М.Б.Євтух, З.М.Шалік. - К., 1990.
13. Микитюк О.М. Становлення і розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект) /О.М. Микитюк. - Харківський державний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди. - Харків: "ОВС", 2001. - 256с.
14. Педагогічна практика майбутніх магістрів: методичні рекомендації. / Упоряд. Т.К. Завгородня, Л.М. Прокопів, І.В. Стражнікова. – Івано-Франківськ, 2007. – 76 с.
15. Прокопів Л. Інформаційні технології в педагогіці: навчально-методичний посібник / Л. Прокопів . – Івано-Франківськ, 2008. – 160 с.

16. Руснак І., Магістерська робота з педагогіки: навчально-методичний посібник / І. Руснак, С. Романюк. – Чернівці,: Рута, 2005. – 208 с.

17. Сидоренко В.К., Основи наукових досліджень. Навчальний посібник для вищих педагогічних закладів освіти / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко.-К.: РННЦ “ДІНІТ”, 2000. - 260с.

18. Учіться висловлюватися/ П.І. Скиба, Ю.О. Арешенков, Г.М. Віняр та ін. - К.: Рад. шк., 1990. - 126с.

19. Федоренко Д. Дипломні роботи з української педагогіки / Д. Федоренко //Освіта, 2001. - 28 листопада-5 грудня.

20. Філіпченко А.С.Основи наукових досліджень: конспект лекцій / Д. Федоренко. - К.,: Академвидав, 2005. – 208 с.

21. Шейко В.М., Організація та методика науково-дослідницької діяльності /В.М. Шейко, Н.М. Кушнаренко. - К.: Знання, 2001. - 295с.

4. ТЕМАТИКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ

З метою набуття навичок наукової діяльність студентів магістратури необхідно включати у виконання різноманітних науково-дослідницьких завдань **практичного спрямування**. Для цього рекомендуємо використовувати систему завдань розроблених М.О.Князян [32а].

Наводимо окремі з них.

Завдання 1. Напишіть біографічно-аналітичний нарис «Роль науки у професійному зростанні вчителя з погляду В.О.Сухомлинського». Для цього: а) проаналізуйте запропоноване положення В.О.Сухомлинського стосовно ролі наукових знань у професійній діяльності педагога: «Хороший вчитель - це... людина, що добре знає науку... Гордістю школи стає вчитель, який... сам небайдужий до проблем, над якими працює його наука, володіє здатністю до самостійного дослідження. Хороший вчитель знає у багато разів більше, ніж передбачає програма середньої школи. Навчальний предмет для нього лише азбука науки. Глибокі знання, хороший кругозір, інтерес до проблем науки - все це необхідне вчителю для того, щоб розкрити перед вихованцями привабливу силу знань, предмета, науки, процесу навчання» (60: 40); б) визначте, яку вимогу це положення вносить у професійну підготовку педагогів; в) охарактеризуйте, який вплив воно здійснює на оптимізацію вашого власного зростання як вчителя.

Завдання 2. Підготуйте експерт-повідомлення за темою «Проблематика сучасних науково-педагогічних досліджень». Для чого спочатку виконайте такі умови: а) проаналізуйте державні документи (Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття)) та Національну доктрину розвитку освіти) з метою визначення переліку основних проблем, що полягають в основі сучасних наукових досліджень у галузі педагогіки; б) окресліть стратегічні напрямки досліджень у педагогічній науці.

Завдання для контрольного тестування:

1.Доповніть перелік напрямків, що слугують поєднанню освіти і науки як умови модернізації системи освіти (за розділом: XII «Освіта і наука» Національної доктрини розвитку освіти»):

- «постійне збільшення обсягів фінансування науки відповідно до потреб її випереджального розвитку»;
- «розвиток освіти на основі новітніх наукових і технологічних досягнень»;
- «правовий захист освітніх інновацій та результатів науково-педагогічної діяльності як інтелектуальної власності».

З метою оволодіння знаннями сутності основних категорій методології та провідних методологічних орієнтирів педагогічної науки, етапів розгортання та функцій сучасного наукового дослідження можливо залучити їх до виконання таких завдань.

Завдання3. Здійсніть аналіз феномена «науково-педагогічне дослідження», для чого виконати такі дії: а) перевірте, наскільки остаточно ви

засвоїли визначення таких феноменів, як «наукове дослідження», «дослідження педагогічне» за різними джерелами; б) визначте, в яких аспектах сутність наведених феноменів наближається та розходиться; в) назвіть ті елементи визначень, що доповнюють один одного та надають більш повне уявлення про сутність феномена; г) на основі аналізу наведених визначень запропонуйте власний варіант визначення сутності науково-педагогічного дослідження.

Для формування умінь студентів визначати об'єкт та предмет, мету наукового дослідження, розробляти систему його завдань, формулювати гіпотезу їм можна запропонувати такі завдання:

а) проаналізуйте різні варіанти визначення таких провідних категорій науково-педагогічного дослідження, як «об'єкт», «предмет», «мета», «завдання», «гіпотеза» (Г. Коджаспірова, О.Коджаспіров; М.Фіцула; О.Цокур та ін.); б) назвіть концепт (про що йдеться: об'єкт, явище, процес, дія, якість, вид діяльності тощо); в) спробуйте запропонувати власний варіант визначення сутності означених педагогічних категорій.

Завдання 4. Проведіть аналіз такої категорії науково-педагогічного дослідження, як «концепція». Для ефективності результатів: а) вивчіть наведені визначення категорій «концепція» за різними джерелами (дивись додаток Б);

б) визначте, в яких аспектах сутність наведених варіантів наближається та розходиться; в) назвіть ті елементи визначень, що доповнюють один одного та надають більш повне уявлення про сутність категорії; г) на основі аналізу наведених визначень запропонуйте власний варіант визначення сутності категорії «концепція».

Завдання для контрольного тестування:

1.Концепція - це:

а) «загальне поняття, думка»;

б) «складне теоретичне або практичне питання, що потребує вирішення»;

в) «система доказів певного положення, система поглядів на те чи інше явище».

Завдання 5. Розробіть вихідну базу дослідження, тема якого запропонована нижче, визначивши: а) актуальність; б) об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання.

Орієнтовна тематика досліджень: «Розвитку читацьких інтересів в учнів початкових класів», «Засоби активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів молодшого шкільного віку»; «Педагогічні засоби соціалізації особистості школяра на початковому етапі навчання»; «Педагогічні умови формування культури поведінки молодших школярів засобами дитячої літератури» тощо.

Завдання для контрольного тестування:

1.Доповніть перелік етапів науково-педагогічного дослідження:

-вибір теми дослідження;

-вивчення наукових джерел за обраною темою;

-визначення конкретних задач дослідження;

-проведення теоретичного дослідження;

2. Гіпотеза - це:

а) «спосіб виконання або здійснення чого-небудь»;

б) «наукове положення, що пояснює певні явища дійсності на основі припущення»;

в) «спосіб пізнання».

Завдання 6. Здійсніть аналіз категорії «методологія» з використанням такого алгоритму: а) ознайомтеся з різними підходами (лінгвістичним:, педагогічним, філософським) стосовно сутності та завдань методології (дивись додаток А; б) визначте кількість значень полісемічного терміну «методологія»; в) розкрийте варіанти визначення концепту; г) висвітліть показники, за якими відрізняються визначення терміну «методологія»; д) на основі здійсненого аналізу запропонуйте власний варіант визначення терміну «методологія».

Завдання 7. Утворіть концептуальний конструкт за темою «Проблема формування ключових компетентностей у смисловому полі сучасних педагогічних концепцій» («Концепції педагогічної риторики щодо розвитку комунікативної компетентності»; «Концепція розвиваючого навчання в становленні професійної компетентності», «Когнітивне навчання у формуванні науково пізнавальної компетентності», «Особистісно орієнтована освіта як засіб забезпечення полікультурного плюралізму професіонала»). Для реалізації завдання необхідно здійсніть аналіз означених концепцій з використанням такого алгоритму: а) назвіть дослідників, що працювали над створенням концепції; б) висвітліть у контексті концепції:

- місце та роль проблеми розвитку компетентності;
- наукові праці з цієї проблеми з вказівкою року їх видання;
- теоретичні засади розвитку компетентності;
- практичні засоби розвитку компетентності.

У ході самостійної роботи студентів магістратури передбачається послідовне оволодіння всією системою самостійно-дослідницьких дій, озброєння студентів знаннями сутності теоретичних та емпіричних методів, вміннями їх застосовувати. У контексті цієї теми студенти ознайомлюються з технологією проведення педагогічного експерименту та з основними методами математичної статистики.

Для цього можуть бути використані завдання зазначеного типу.

Завдання 8. а) знайдіть визначення методів (спостереження, бесіда, інтерв'ювання, анкетування, тестування, рейтингова оцінка; педагогічний експеримент; теоретичне моделювання) за педагогічними довідниковими та монографічними виданнями; б) укладіть ці методи в певні серії відповідно до їхньої функціональної спрямованості (емпіричні та теоретичні); в) оформіть набуті матеріали у вигляді «Довідника з організації самостійно-дослідницької діяльності».

Завдання 9. Здійсніть аналіз таких теоретичних методів дослідження, якими є наступні розумові процедури мислення - порівняння, аналіз, синтез, класифікація, абстрагування, узагальнення, представлених з наукових позицій С.Рубінштейна та Г.Костюка. Для цього: а) проаналізуйте різні варіанти визначення цих розумових операцій і назвіть концепт (про що йдеться: об’єкт, явище, процес, дія, якість, вид діяльності тощо); б) визначте його атрибутивні характеристики та основні функції й розкрийте зв’язок розумової операції з

іншими; в) по можливості, спробуйте надати власний варіант визначення сутності запропонованих розумових операцій.

Завдання 10. Підготуйте експерт-повідомлення за темою «Види записів наукових матеріалів» за наступним планом: а) аналіз провідних видів записів наукової інформації за О. Морозовим, що мають місце у самостійно-дослідницькій діяльності; б) різниця між цими видами записів, при яких умовах вони можуть бути взаємодоповнюючими.

Завдання 11. Здійсніть взаємооцінювання-прогноз у вашій групі за наступним планом: а) оцініть результати самостійно-дослідницької діяльності вашого товариша по академічній групі; б) назвіть ті його якості, які позитивно впливають на ефективність його самостійно-дослідницької діяльності; в) за допомогою анкетування (розробити три-чотири анкети) визначте самостійно-дослідницький потенціал вашого товариша; г) накресліть перспективи його розвитку як дослідника.

Завдання 12. Утворіть комбінацію методів дослідження з проблеми «Психолого-педагогічні умови активізації самостійної діяльності учнів загальноосвітньої школи першого ступеня». Для чого: а) проаналізуйте мету й систему завдань означеного дослідження; б) накресліть програму ваших дій; в) утворіть комбінації емпіричних методів, що найбільш повно сприяють реалізації завдань дослідження; г) спрогнозуйте імовірну ефективність кожної комбінації дій.

Завдання 13. Проведіть анкетування серед учнів за темою «Як часто ти обговорюєш з батьками мультфільми, які переглянув ?» (запропонуйте наступні варіанти відповіді анкети закритого типу: «завжди», «часто», «іноді», «рідко», «ніколи»). Побудуйте графік (по горизонталі - варіанти відповідей, по вертикалі - значення їхніх частот, з'єднайте крапки ламаною лінією). Побудуйте гістограму.

Завдання 14. Доповніть ваш «Банк ключових дефініцій» визначеннями основних методів математичної статистики. Виконайте це завдання на базі такого алгоритму:

1.Підберіть наукову інформацію за темою «Методи математичної статистики в науково-педагогічних дослідженнях».

2. Проаналізуйте такі методи: шкала найменувань, шкала інтервалів, середнє арифметичне, медіана, дисперсія, коефіцієнт рангової кореляції Спірмена, t-критерій Стьюдента.

3.Назвіть умови, коли використовуються означені методи математичної статистики.

Завдання 15. Проведіть соціометричне дослідження учнів першого класу, запам'ятавши, що метод соціометрії - це «вивчення структури і стилю взаємин у колективі» (65: 36). Для цього: а) підготуйте запитання типу «З ким би ти хотів...». Проведіть соціометричне дослідження. Визначте референтну групу дітей у даному класі. Назвіть неформального лідера; б) проведіть співбесіду з вчителем та дітьми визначте десять провідних рис характеру неформального лідера; в) запропонуйте двом експертам здійснити ранжування означених рис характеру за мірою їх виявлення й обчисліть коефіцієнт рангової кореляції по

Спирмену; г) оцініть достовірність отриманої кореляції за допомогою t-критерію Стьюдента; д) на основі аналізу зв'язку між оцінками двох експертів зробіть висновок стосовно об'єктивності отриманої інформації.

Завдання для контрольного тестування:

1. Моделювання - це:

1.1. «збирання відомостей або думок за допомогою анкети»;

1.2. «дослідження яких-небудь об'єктів, систем, явищ шляхом побудови і вивчення їх моделей»;

1.3. «один з методів наукового дослідження, в якому вивчення явищ відбувається за допомогою доцільно вибраних або штучно створених умов».

2. «Метод наукового дослідження явищ шляхом розкладу їх у думці на складові частини» - це:

2.1.синтез;

2.2.аналіз;

2.3.порівняння.

3. Поняття - це:

3.1. «одна з форм мислення, узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності»;

3.2. «думка, в якій стверджується або заперечується що-небудь відносно предметів і явищ»;

3.3. «логічна дія, за допомогою якої з кількох суджень виводиться нове судження».

4.Доповніть перелік видів читання:

-«орієнтовно-референтне»;

-«пошуково-референтне»;

-«оціночно-інформаційне».

5.Кореляція у статистиці - це:

5.1. «залежність між явищами та величинами, що не має чіткого функціонального характеру»;

5.2. «величина, що знаходиться в середині ряду величин, розташованих у зростаючому або спадному порядку»;

5.3. «величина, одержана внаслідок додавання частин і подальшого поділу на кількість цих частин».

Завдання 16. Здійсніть дослідження за темою «Шляхи активізації пізнавальної мотивації молодших школярів». Для реалізації даного завдання необхідно: а) провести анкетування серед вчителів на предмет педагогічних засобів, що сприяють утворенню пізнавальної мотивації навчання; б) класифікувати отримані відповіді, виявивши закономірності позитивного та негативного досвіду; в) порівняти результати діагностики з теоретичними засадами означеної проблеми; г) представити матеріали графічно (діаграми, графіки, таблиці тощо); д) провести констатувальний експеримент

(анкетування, тестування учнів); ж) розробити власні варіанти педагогічних прийомів активізації пізнавальних мотивів, представити їх у вигляді авторської технології (із визначенням організаційно-методичних закономірностей та умов її втілення); з) після впровадження авторської технології провести діагностичний «зріз» та систематизувати отримані результати; е) сформулювати з аргументацією висновки; і) оцінити відповідність набутих результатів сучасній практиці загальноосвітньої школи.

Завдання 17. Дослідіть проблему оволодіння компонентами самовиховання дітьми молодшого шкільного віку. Використовуйте наступний алгоритм:

1. Проведіть бесіди з вчителями початкових класів щодо засобів підготовки молодших школярів до самовиховання.

2. Організуйте інтерв'ювання вчителів-предметників та класоводів на предмет тих дидактико-виховних заходів, які вони використовують задля озброєння учнів початкової ланки загальноосвітньої шкоди вміннями самовиховання.

3. На основі отриманих даних розробіть систему педагогічних заходів з оптимізації традиційної системи формування в учнів умінь та прагнень до самовиховання.

4. Результати оформіть у вигляді доповідей на студентських науково-практичних конференціях, статей у студентських науково-педагогічних виданнях.

Крім того за вибором студенти можуть виконати одне із наступних завдань.

1. Законспектувати працю В.О. Сухомлинського «Розмова з молодим директором», визначити основні дослідницькі вміння, якими повинен володіти керівник навчального закладу.

2. Відшукати матеріали про наукові школи факультету, інституту, в якому навчається студент. Підготувати пам'ятку «Як готувати доповідь», «Як готуватися до публічного виступу», «Як підготуватися до захисту магістерської роботи», із наступною презентацією у вигляді ділової гри.

3. Визначення предмету, об'єкту, мети, завдань для курсової роботи із запропонованої теми дослідження.

4. Підготовка звіту роботи студентських наукових гуртків, проблемних груп із наступним його захистом.

5. Спрямування певних видів дослідницької діяльності студента магістратури на вивчення проблем бакалаврів, що буде сприяти ознайомленню його із вимогами до нього як до майбутнього викладача-дослідника, підвищенню рівня усвідомлення ним сутності, структури, етапів науково-дослідницької діяльності. Наприклад, магістрантам можна запропонувати виконати завдання, суть якого полягає в тому, щоб написати автобіографічну історію - рекомендацію «Моє становлення як дослідника» за таким планом:

а) Здійсніть саморефлексію, оцінюючи власні ресурси професійно-дослідницької самоактуалізації.

б) Розкрийте студентам-бакалаврам «шлях» самотворення як дослідника у всіх його виявленнях (позитивних й негативних).

в) З метою запобігання певних помилок у дослідницькій роботі студентів-бакалаврів запропонуйте їм рекомендації стосовно ефективної самоорганізації у власній науково-дослідницькій діяльності.

Результатом такого дослідження можуть бути розроблені методичні рекомендації для студентів-бакалаврів з організації їхньої науково-дослідницької діяльності. У їх зміст доцільно включити вимоги до організації науково-дослідницької діяльності випускників педагогічних ВНЗ як необхідної умови підготовки сучасного учителя, види такої діяльності, шляхи педагогічного самовдосконалення за умови поєднання професіоналізму з наукою, а також утворити необхідне методичне супроводження (методичні вказівки, завдання, перелік рекомендованої літератури, очікувані результати тощо).

6. Розробка і впровадження в навчально-виховний процес студентів бакалаврату комплексу завдань, що допомагають системно інтеріоризувати основні категорії наукового дослідження. Такі завдання можна представити у вигляді: «Зошита-самоаналізу результатів науково-дослідницької роботи», «Щоденника організації науково-дослідницької діяльності студента-бакалавра», «Робочого зошита наукових спостережень», «Зошита професійного самовиховання майбутнього педагога» тощо.

5. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» ТА ВИМОГИ ДО ЇХ ОФОРМЛЕННЯ

1. Педагогічне керівництво роботою з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах освіти України.
2. Методи роботи з обдарованою молоддю на сучасному етапі.
3. З історії виникнення Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.
4. Особливості НДРС у Івано-Франківському педагогічному інституті другої половини XX ст.
5. Робота наукових семінарів у Івано-Франківському педагогічному інституті: порівняльний аспект сучасного та минулого.
6. Діяльність педагогічного клубу «Учитель».
7. Погляди зарубіжних психологів на обдарованість.
8. Проблема обдарованості молоді у ВНЗ Європи та Америки.
9. Аналіз обдарованості молоді у сучасній психологічній та педагогічній літературі.
10. Порівняльний аналіз проблемних груп та наукових гуртків.
11. Технологія організації успіху у навчанні з використанням опорних конспектів (за фахом).

12. Технологія організації успіху у навчанні та вихованні за М.М.Палтишевим.

13.Інтерактивні технології в освітньому процесі як запорука успіху.

14.Мультимедійні засоби як фактори успіху у навчанні.

15. Інформаційні технології в організації успіху навчання та виховання. Сучасні освітні технології як фактори успіху у навчанні.

16. Технології особистісно-орієнтованого навчання.

17. Інтернет-технології в освітньому процесі.

Написанню реферату передує збір і опрацювання матеріалу дослідження.

Опрацювання джерел триває впродовж усього періоду дослідження, однак, особливо важлива його роль на його перших етапах, оскільки вивчення наукових джерел дозволяє накопичити певний теоретичний і фактичний матеріал, здійснити аналіз, узагальнення, інтерпретацію наукової інформації щодо теоретичних проблем дослідження, уточнити напрями дослідження, сформулювати дослідницькі завдання, методику дослідження. При роботі з науковою літературою студент повинен дотримуватися таких правил:

- вести пошук літератури із теми дослідження послідовно (визначення інформаційних джерел: первинні (статті, дисертації, монографії тощо); вторинні (реферативні журнали, сигнальна інформація тощо); третинні (огляди, компілятивні роботи, довідкова література тощо);
- з'ясувати кола авторів, які вивчали питання пов'язані з обраною проблемою;
- ознайомлюватися із літературою у зворотньо-хронологічному порядку, який дозволяє уникнути повторного огляду інформації;
- дотримуватися основних етапів опрацювання джерел інформації **(**складання попереднього бібліографічного списку джерел; підбір публікацій; опрацювання публікацій);
- оформлення джерел інформації відповідно останніх вимог.

Література оформляється з дотриманням вимог ВАК України («Бюлетень ВАК України», 2009 р., №5). Джерела інформації подаються у списку або в алфавітному порядку, або по мірі поступлення (за вибором автора). Посилання на джерело у тексті подаються за таким зразком:[6, с.43], де 6 – номер джерела за списком, 43 – сторінка. Назва «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» друкується через один рядок після основного тексту (по центру рядка, напівжирним шрифтом). Наводимо приклади оформлення літератури.

Зайченко І.В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга ІІ. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І.В. Зайченко . – К: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 132 с.

Янкович Олександра Іванівна. Освітні технології в історії вищої педагогічної освіти України (1957-2008): Монографія /За ред. В.М.Чайки. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 320 с.

Попова Т. М.. Методологічні і дидактичні засади реалізації культурно – історичної компоненті змісту освітньої галузі «Природознавство»: Монографія / Т.М.Попова. - Керч: РВВ КДМТУ, 2010. – 325 с.

Чепіль М. Основи наукових досліджень для підготовки фахівців спеціальності «Дошкільне виховання» / М. Чепіль, А. Погоріла. - Дрогобич, 2010. – 125 с.

Позашкільний туризм і краєзнавство в Україні : історія та сьогодення. Автори упорядники: Наталія Савченко, Михайло Косило, Олександр Наровлянський. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2011. – 408 с.

Матвеєва Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у позаурочній діяльності: Навчально-методичний посібник /Наталія Матвеєва. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2011. - 110 с.

Сеньовська Н.Л.Організація лабораторно-практичних занять з педагогіки з елементами тренінгу: методичні рекомендації / Н.Л. Сеньовська. – Тернопіль, 2010. – 143 с.

Ковальчук В. М. Літня виробнича педагогічна практика студентів ІІІ курсу університету. Програма і методичні рекомендації / В.М.Ковальчук. – Івано-Франківськ , 2010. – 68 с.

Прокоп І. Виховні цілі навчання :історія, теорія, методика: Навчальний посібник / І.Прокоп. – Чернівці: Рута. – 132 с.

Брус М.В. Внесок жінок у розвиток української педагогіки XIX століття / М.В.Брус // Педагогічний альманах: Збірник наукових праць / редкол. В.В.Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – Випуск 18. – С.262-266.

Завгородня Т.К. До проблеми підготовки викладачів вищої школи в України / Т.К. Завгородня // Сравнительная педагогика в условиях международногор сотрудничества европейской итеграции. – Брест, БрГУ имени А.С.Пушкина, 2013. – С.6-7.

Завгородня Т.К. Виховна робота куратора зі студентською молоддю: стан, проблеми, перспективи / Т.К. Завгородня // Проблеми українського національного виховання:збірник наукових праць / За ред. Надії Скотної та Марії Чепіль. – Дрогобич: Редаційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. – С. 315-320.

Тетяна Завгородня. До проблем організації роботи загальноосвітніх шкіл першого ступеня за новими державними стандартами / Завгородня Тетяна // Інформаційний бюлетень кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика. 2013. - №16. – С. 4-6.

Правильно складений бібліографічний список є свідченням загальної і наукової ерудиції автора, обізнаності із фундаментальними працями, є пізнавальним для фахівців як інформаційне тематичне джерело.

Основний зміст реферату пишеться за таким алгоритмом:

1.Вибір теми, висвітлення її актуальності.

2.Складання списку джерел інформації, тематичний та критичний її аналіз.

3.Визначення теоретичного підходу до розв’язання проблеми, мети, завдань і методики дослідження.

4. Збір фактичного матеріалу.

5.Обробка отриманих результатів, формулювання висновків вивчення теми.

6.Оформлення реферату за існуючими вимогами та його захист.

Зміст реферату передбачає таку структуру: вступ, основна частина (розділи або параграфи), висновки, список використаних джерел, додатки, якщо вони допомагають розкрити тему. Загальні структурні частини «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (крім першої – великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовку не ставлять. Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервали. Кожну структурну частину реферату треба починати з нової сторінки.

Якщо у рефераті є додатки, то кожний з них позначається великими літерами по порядку їх в абетці за виключенням літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Якщо зміст додатку розташований на декількох сторінках, то у правому куті зверху на всіх наступних сторінках зазначається «Продовження додатку» із зазначенням літера. На останній сторінці додатку робиться напис «Закінчення додатку» теж із зазначенням літери. Відстань між додатками повинна дорівнювати 3-4 інтервали. Аналогічні вимоги до оформлення інших видів індивідуальних завдань, наприклад, дослідницького характеру, які можуть виконуватися на любу із запропонованих тем.

6. ВАРІАНТИ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ

Творча робота №1

ТЕМИ НАУКОВИХ МІНІ-ДОСЛІДЖНЬ

Запропонуйте студентам розробити орієнтовний план міні-дослідження на тему (студент обирає актуальну тему дослідження за уподобанням):

1.Ознаки особистісно-орієнтованого навчання: за результатами спостережень.

2.Гуманні педагогічні стосунки: дослідження думки батьків.

3.Якість зворотного зв'язку на уроках студента-практиканта.

4.Вікова динаміка ставлення учнів до дидактичної гри.

5. Співвідношення вербальної та невербальної комунікації.

6. Педагогічна імпровізація на уроках студента практиканта.

7.Проаналізуйте тематику студентської наукової конференції. Запропонуйте власний варіант її організації.

8. Розробіть фрагмент виступу з проблем власного дослідження.

9.Розробіть фрагмент виступу з проблем власного дослідження із залученням технічних засобів навчання.

10. Підготуйте повідомлення про хід наукового дослідження на семінар.

11.Підготуйте виступ з проблем власного дослідження для роботи з обдарованими учнями.

12. Напишіть статтю до наукового збірника чи журналу з описом наукового дослідження.

13.Розробіть комп'ютерну презентацію з проблем власного дослідження.

14.Підготуйтеся до ролі «рецензента» на прес-конференції із зазначеної теми, під час виконання цієї ролі створіть умови для критичного обговорення ділової гри.

15.Проведіть імітаційно-моделюючу гру «Засідання методичного об'єднання вчителів 1-4 класів» на тему «Оцінювання творчих робіт учнів, учасників олімпіад».

16. Подайте характеристику монографій, наукових статей.

Творча робота № 2

ОБЕРЕЖНО: ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ!

Ці слова час від часу повинні виникати у свідомості вчителя будь-якого педагога-практика? Як Ви гадаєте, чому? *Ваша спонтанна відповідь*.

Творча робота № 3

ІДЕЇ ПРОЕКТІВ НЕСТАНДАРТНИХ ЕКЗАМЕНІВ

Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати дням завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. Орієнтовні напрямки:

Сучасний підручник: проблеми і перспективи розвитку Педагогічний музей: дидактичне наповнення «Портфель учня»: мета, структура і зміст «Портфель студента»: мета, структура і зміст. Клуб «Що, де, коли?» Пошта, Турнір ерудитів. КВК. Педрада Конкурс майстерного володіння педагогічними технологія.

7. КОМПЛЕКСНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА З КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Варіант 1

1. Прокоментуйте зміст навчально-дослідної роботи з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах освіти України другої половини XX ст.

2.Проаналізуйте спільне і відмінне у написання дипломної та магістерської наукових робіт .

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження: «*Ознаки особистісно-орієнтованого навчання: за результатами спостережень*».

Варіант 2

1. Проаналізуйте форми навчально-дослідної роботи з студентською молоддю.

2. Як, на Ваше переконання, здійснити якісний та швидкий збір і опрацювання наукового матеріалу?

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: «*Гуманні педагогічні стосунки дослідження думки батьків*».

Варіант 3

1. Проаналізуйте особливості виконання курсової та магістерської наукових робіт.

2.Порівняйте методи та прийоми НДР з молоддю у навчальній діяльності.

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: «*Якість зворотнього зв'язку на уроках студента-практиканта*»

Варіант 4

1. Проаналізуйте організацію та порядок виконання студентських наукових робіт.

2 Спільне і відмінне між гуртком як основною форма НДРС з молоддю у ВНЗ та клубом.

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: «*Вікова динаміка ставлення учнів до дидактичної гри*»

Варіант 5

1. У чому полягає сутність особистісного характеру наукової творчості?

2.Види наукових робіт, їх загальна характеристика.

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: *«Педагогічна імпровізація на уроках студента-практиканта*».

Варіант 6

1. Система заохочень науково обдарованої студентської молоді у ВНЗ. Які методи стимулювання, на Ваш погляд, найбільш ефективні?

2.Порівняйте масові форми організації роботи з обдарованою молоддю у ВНЗ.

3.Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: «*Порівняльний аналіз самооцінки вихованців вальдорфського дитячого садка й звичайного*».

Варіант 7

1. Студентські експедиції - складова наукового пошуку.

2.Назвіть і прокоментуйте етапи становлення дослідника у процесі педагогічної практики

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: «*Використання елементів метода Монтесорі на уроках у молодшій школі*».

Варіант 8

1. Порівняйте різноманітні технології опрацювання наукових джерел.

2.Розкрийте діяльність аспірантури у вищих педагогічних закладах освіти України другої половини ХХ ст.

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: «*Урок очима учнів*».

Варіант 9

1. Розкрийте складові наукової роботи, зокрема назвіть елементи підготовки до її написання.

2.Проаналізуйте спільне і відмінне між науково-дослідною роботою студентів Івано-Франківського педагогічного інституту ім. Василя Стефаника (1950-1990-ті рр.)та НДРС на сьогоднішньому етапі.

3.Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження: *«Аналіз працездатності учнів протягом навчального тижня»*.

Варіант 10

1. Дайте визначення навчально-дослідницької роботи студентів, назвіть її елементи.

2.Проаналізуйте НДР зі студентами ВНЗ на початковому етапі.

3. Запропонуйте орієнтовний план міні-дослідження на тему: *«Співставлення результатів уроку з його метою»*.

Варіант 11

1. Прокоментуйте основні напрями активізації студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті.

2НДР з молоддю у вищих навчальних закладах освіти України на сучасному етапі та її перспективи.

3. Чому слова «ОБЕРЕЖНО: ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ!»час від часу повинні виникати у свідомості будь-якого педагога-практика? *Ваша спонтанна відповідь:*

Варіант 12

1. Проблеми та перспективи студентської науково-дослідної роботи в університеті.

2.Ефективні засоби та технології пошуку обдарованої молоді у ВНЗ України у контексті Болонського процесу.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати учням завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «Що у моєму портфелі?»*

Варіант 13

1. Порівняйте зміст і форми НДРС з молоддю на сучасному етапі.

2.Дослідницька діяльність як важлива складова роботи вчителя сучасної школи.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати учням завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «КВК».*

Варіант 14

1. Прокоментуйте погляди В. Сухомлинський про педагогічне дослідження.

2.Проаналізуйте діяльність провідних наукових шкіл Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати учням завдання написати підручник, чи створити

педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «Сучасний підручник: проблеми і перспективи розвитку».*

Варіант 15

1. Розкрийте сутність системи організації НДРС педагогічного ВНЗ.

2.Дайте визначення атестаційно-кваліфікаційної системи наукових працівників.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати учням завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «Педагогічний музей: дидактичне наповнення».*

Варіант 16

1. Порівняйте складові науково-дослідної праці студента та викладача.

2.Вибір теми як фактор успіху наукової роботи.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати студентам завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «Портфель учня»: мета, структура і зміст».*

Варіант 17

1. Розкрийте значення наукових понять для педагогічної науки.

2.Студентська наукова робота в історико-педагогічному аспекті.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати учням завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «Клуб «Що, де, коли?».*

Напишіть міні-роздум на тему: «У науковому мисленні завжди присутній елемент... Справжня наука і справжня ...вимагають однорідного процесу мислення. (А.Ейнштейн)», «Ключем до кожної науки є ... (О. де Бальзак)», «Наука - ясне пізнання істини, освітлення розуму, ... юності, ... старості». (М.Ломоносов), Наука необхідна народові. Країна, яка її не розвиває, неминуче перетворюється на ...(Ф.Жоліо-Кюрі), « Наука рухається стрибками, залежно від успіхів, досягнутих...(І.Павлов)».

Варіант 18

1. Організація науково-педагогічних досліджень у педагогічному ВНЗ.

2.Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати студентам завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: «Пошта».*

Варіант 19

1. Прокоментуйте значення дослідницької роботи студентів у позанавчальний час.

2.Педагогічні здібності студентів вищих закладів освіти України як складова професійної майстерності.

3.Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати студентам завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей «*Складіть проект нестандартного екзамену: «Турнір ерудитів»*.

Варіант 20

1. Вкажіть на основні вимоги до обсягу наукової роботи

2.Прокоментуйте ефективні засоби та технології пошуку обдарованої молоді у ВНЗ України у контексті Болонського процесу.

3. Традиційний екзамен, як форма контролю, застаріла, часто носить репродуктивний характер. Його можна видозмінити, надавши йому творчий характер. Наприклад, дати учням завдання написати підручник, чи створити педагогічний музей. *Складіть проект нестандартного екзамену: « Конкурс майстерного володіння педагогічними технологіями».*

8. КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ З КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Завдання 1. Дати визначення поняття «наукове дослідження»:

а) цілісний підхід до вивчення окремих явищ;

б) застосування історичного підходу до пізнання дійсності;

в) цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами.

Завдання 2. Які риси характерні для наукового дослідження:

а) послідовність;

б) актуальність;

в) доказовість;

г) об’єктивність;

д) відтворюваність;є) точність;

ж) реальність.

Завдання 3. Об’єкт дослідження - це:

а) підприємство або галузь;

б) процес чи явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження;

в) те, на що спрямований процес пізнання;

г) навколишній матеріальний світ і його відображення в свідомості людини.

Завдання 4. Предмет дослідження - це:

а) явище або процес, обрані для пізнання;

б) фактори та взаємовідносини між ними;

в) властивості явищ, процесів, досліджувані з певною метою відносно їх ставлення до об’єкту.

Завдання 5. Емпіричний рівень пізнання - це:

а) описування;
б) вимірювання;
в) експеримент;
г) спостереження;
д) все разом.

Завдання 6. Методи теоретичного рівня пізнання:

а) системний;
б) математичне моделювання;
в) аксіоматичний;
г) діалектичний;
д) групування і кореляції.

Завдання 7. Сформуйте модель наукового пізнання:

а) логічний висновок;
б) виявлення відхилень від правил;
в) первинне емпіричне узагальнення;
г) встановлення емпіричних фактів;
д) винахід теоретичної гіпотези з новою аргументацією.

Завдання 8. Назвіть головні етапи наукового дослідження за черговістю проведення:

а) науковий закон;
б) проведення експерименту;
в) узагальнення наукових факторів;
г) формулювання понять, суджень;
д) доведення правильності гіпотез;
є) висунення гіпотез;
ж) виникнення ідеї.

Завдання 9. Науково-дослідницька діяльність студентів включає:

а) навчання елементам дослідницької діяльності при вивченні спецкурсу;
б) наукові дослідження студентів під керівництвом професорсько-викладацького складу в процесі навчання та підготовки дипломних(курсових) робіт;
в) участь у студентських конференціях, наукових гурті та її позааудиторний час;
г) підготовка наукових статей, рекламна діяльність;
д) аудиторне навчання студентів.

Завданнями 10. Знайдіть правильну відповідь:

а) спостереження - це... а) встановлення подібності предметів і явищ;
б) порівняння - це..... б) процедура визначення кількісного значення процесу;
в) вимірювання - це... в) засіб отримання первинної інформації про явище;
г) експеримент -це... г) вивчення окремих властивостей явища в спеціально створених умовах.

Завдання 11. Вимоги до вибору теми дослідження:

а) наявність близької за назвою і розробкою теми;

б) актуальність;
в) перспективність;
г) відповідність профілю навчання;
д) ступінь відповідності до загально-наукової проблеми кафедри.

Завдання 12. Встановіть черговість етапів виконання науково-дослідної роботи:

а) уточнення проблеми і складення змісту;
б) вивчення літературних джерел;
в) вибір теми;
г) визначення мети дослідження;
д) формулювання завдань;
ж)проведення експерименту, досліду;
з) аналіз результатів експерименту та систематизація накопиченого матеріалу;
і) складання розширеного плану роботи;
й) літературне оформлення.

Завдання 13. За яких умов гіпотеза переконлива?:

а) не суперечить принципам наукового пізнання;
б) враховує раніше відомі науці закони;
в) пояснює всі фактори, для вивчення яких вона висувається; г) принципово перевіряється;
д) логічно не суперечлива;
є) максимально проста;
ж) все зазначене правильне.

Завдання 14. За якими напрямами визначається ефективність науково-дослідних робіт:

а) культурологічними;
б) соціальними;
в) економічними;
г) науково-технічними;
д) етнографічними.

Завдання 15. Якими показниками можна визначити ефективність науково-дослідної роботи у ВНЗ:

а) підготовка кандидатів, докторів наук;
б) якість підготовки фахівців для народного господарства;
в) рівень видавничої роботи;
г) ступінь участі студентів у науково-практичних конференціях;
д) зайнятість студентів у наукових гуртках;
є) кількість наукових статей у журналах;
ж) розробка і введення нових курсів;
з) працевлаштування випускників.

Завдання 16. При визначенні змісту наукового проблеми (теми) необхідно:

а) з’ясувати, які явища, предмети, процеси, закономірності має охоплювати проблема;

б) обмежити тему від питань суміжних тем;

в) визначити коло літературних джерел і документів, які є основними і вихідними в розробці проблеми;

г) все зазначене.

9. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З УРАХУВАННЯМ РЕЗУЛЬТАТІВ ЇХ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

9.1 Шкала оцінювання успіхів студентів

За результатами самостійної роботи з курсу студентом повинні бути виконані такі індивідуальні завдання: 1) підготовлено реферат на одну із запропонованих тем (об'єм до 5-6 стор.); 2) виконано одне самостійно-дослідницьке завдання (теми додаються); 3) проведено дослідження одного із варіантів творчого завдання та представлено його результати.

Контроль рівня знань студентів щодо засвоєння ними тем з самостійної роботи навчальної дисципліни здійснюється на підставі таких методів як: метод усного контролю – здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування студентів; метод письмового контролю – здійснюється за допомогою самостійних робіт та контрольної роботи, зокрема домашньої контрольної роботи, а також методом перевірки конспектів основних положень тем самостійної роботи; метод тестового контролю – виконання спеціальних тестових завдань; метод самоконтролю та ін., метод перевірки якості виконання індивідуальних завдань, з наступним повним, або частковим їх захистом.

Розподіл балів, які можуть отримати студенти після виконання всіх завдань аудиторної та самостійної роботи представлено у наступній таблиці.

Поточне тестування та самостійна робота	Сума
Поточний контроль 15 Контрольна робота 10 Виконання самостійно – дослідницького завдання 15 балів (10 – зміст тексту, якість наукового оформлення; 5 – презентація, захист); Виконання творчого завдання 20 балів (15– зміст тексту, якість оформлення; креативність, 5 – презентація, захист) Підготовка реферату 15 балів (10 – зміст тексту, якість наукового оформлення; 5 – презентація, захист) Тестування - 20 балів Конспект виконання самостійних робіт - 5 балів	

Сума отриманих балів, відповідно до прийнятої шкали оцінювання, представленої нижче, є основою оцінки для екзамену і заліку.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
80 – 89	**B**	добре	
70 – 79	**C**		
60 – 69	**D**	задовільно	
50 – 59	**E**		
26 – 49	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Студенти, які не набрали необхідну кількість балів для одержання заліку або бажають підвищити їх пишуть письмову роботу відповідно до нижче наведених програмових вимог.

9.2 Програмові вимоги до заліку з курсу «Методика та технологія педагогічних досліджень»

1. Зміст навчально-дослідної роботи з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах освіти України другої половини ХХ ст.
2. Форми навчально-дослідної роботи з студентською молоддю.
3. Методи та прийоми НДР з молоддю у навчальній діяльності.
4. Гурток як основна форма НДРС з молоддю у ВНЗ.
5. Масові форми організації роботи з обдарованою молоддю.
6. Педагогічні здібності студентів вищих закладів освіти України як складова професійної майстерності.
7. Діяльність аспірантури у вищих педагогічних закладах освіти України другої половини ХХ ст.
8. Науково-дослідна робота студентів Івано-Франківського педагогічного інституту ім. Василя Стефаника (1950–1990-ті рр.).
9. З досвіду роботи ВНЗ України із НДРС з молоддю на сучасному етапі.
10. СНДР з молоддю у вищих навчальних закладах освіти України на

сучасному етапі та її перспективи.
11. Ефективні засоби та технології пошуку обдарованої молоді у ВНЗ України у контексті Болонського процесу.
12. Зміст і форми СНДР з молоддю на сучасному етапі.
13. Дослідницька діяльність як важлива складова роботи вчителя сучасної школи.
14. В. Сухомлинський про педагогічне дослідження.
15. Провідні наукові школи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Атестаційно-кваліфікаційна система наукових працівників.
16. Система організації НДРС педагогічного ВНЗ.
17. Організація науково-педагогічних досліджень у педагогічному ВНЗ.
18. Складові частини науково-дослідної праці.
19. Вибір теми як фактор успіху наукової роботи.
20. Значення наукових понять для педагогічної науки.
21. Студентська наукова робота в історико-педагогічному аспекті.
22. Проблеми студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті.
23. Основні напрями активізації студентської науково-дослідної роботи в педагогічному університеті.
24. Навчально-дослідницька робота студентів.
25. Основні вимоги до обсягу наукової роботи.
26. Структура наукової роботи.
27. Опрацювання літературних джерел.
28. Студентські експедиції - складова наукового пошуку. Становлення дослідника у процесі педагогічної практики. Дослідницька робота студентів у позанавчальний час.
29. Система заохочень науково обдарованої студентської молоді.
30. Особистісний характер наукової творчості. Види наукових робіт, їх загальна характеристика.
31. Організація та порядок виконання студентських наукових робіт.
32. Діагностика стану навчального процесу та уроку.
33. Методики вивчення класного колективу.
34. Особливості виконання наукових робіт.
35. Збір і опрацювання мовного матеріалу.
36. Тематика наукових робіт.
37. Охарактеризуйте види науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі.
38. Проаналізуйте основні етапи організації наукових досліджень.
39. З’ясуйте сутність вимог до теми дослідження та її формулювання.
40. Розкрийте послідовність та схему розробки структури проблеми досліджень.
41. Проаналізуйте принципи системного підходу до наукових досліджень.
42. Розкрийте сутність гіпотези, її значення в процесі наукових досліджень.
43. Охарактеризуйте поняття «метод», його зміст і специфічні особливості.
44. Проаналізуйте сутність методів теоретичного і емпіричного пізнання.

45. Охарактеризуйте загальнонаукові методи пізнання.
46. Проаналізуйте конкретно-наукові методи пізнання.
47. Розкрийте сутність педагогічного експерименту, його основні етапи.
48. Доведіть доцільність статистичних методів у педагогічних дослідженнях.
49. Дайте характеристику джерел наукових досліджень, їх класифікацію.
50. Розкрийте сутність законодавства та нормативної бази наукових досліджень в Україні.
51. З'ясуйте особливості понять «методика», «методологія», «методи».
52. Розкрийте методику роботи з інформаційними джерелами, вимоги до тексту.
53. Проаналізуйте вимоги до визначення теми і структури магістерської роботи.
54. Дайте характеристику основних етапів виконання магістерської роботи.
55. Розкрийте сутність організації НДРС у вищому навчальному закладі.
56. Дайте характеристику категоріальному апарату наукового дослідження.
57. Розкрийте сутність гіпотези науково-педагогічного дослідження.
58. Схарактеризуйте джерела та методи вивчення передового педагогічного досвіду.
59. З'ясуйте сутність методології і методики педагогічного дослідження.
60. Проаналізуйте порядок роботи над текстом магістерської роботи.
61. Розкрийте особливості бібліографічного опису наукових джерел.
62. Проаналізуйте основні вимоги до мовно-стилістичного оформлення магістерської роботи.
63. Дайте визначення емпіричних завдань і методів дослідження.
64. Охарактеризуйте структуру доповіді при захисті магістерської роботи.
65. Проаналізуйте порядок захисту магістерської роботи.
66. Проаналізуйте типові помилки, які трапляються під час написань магістерських робіт, та шляхи їх виправлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття)) // Освіта. - 1993. - №44.

2.Закон України «Про освіту». - К., 1991. – 64 с.

3.Національна доктрина розвитку освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2002. - № 2. - С.9-22.

4.Азаров Ю. Студент: возможности личного роста / Ю Азаров // Высшее образование в России. - 2002. - № 1. - С. 50-57.

5.Артемчук Г.І. та ін. Методика організації науково-дослідної роботи: Навчальний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. - К.: Форум, 2000. - 270 с.

6. Атаманчук П.С. Виконання курсових, дипломних та магістерських робіт / П.С. Атаманчук, Ю.В. Гнатюк та ін. – Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, 2001. - 24 с.

7. Ашмарин Б.А. Методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б.А. Ашмарин. - М.: Наука, 1972. - 152 с.

8. Бабанский Ю.К. Проблеми повышения зффективности педагогических исследований. / Ю.К. Бабанський. - М.: Просвещение, 1982.

9. Безлюдний О.І. та ін. Магістерська робота у педагогічному вузі: Посібник для студентів-магістрантів / О.І. Безлюдний. - К.: Науковий світ, 2000. - 117 с.

10. Березина В.Г. Этика и культура научной работи: Несколько советов молодим исследователям, вступающим в науку / В.Г. Березина // Санкт-Петербургский государственный университет. - СПб., 1999. - 34 с.

11. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень/ М.Т. Білуха. - К.: Вища школа, 1997. - 271с.

12. Большой психологический словарь / Сост. и общ. ред. Б.Мещеряков, В.Зинченко. - Спб., 2003. - 672 с.

13. Бордовский В.А. Методы педагогических исследований инновационных процессов в школе и вузе / В.А. Бордовский. - Спб, 2001. - 169с.

14. Борисов В.В. Формування готовності вчителя до дослідницької педагогічної діяльності в умовах поетапної підготовки студентів педагогічного вузу: Автореф... к.п.н. / В.В. Борисов. - К.: Український державний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова, 1997. - 22 с.

15. Бурчин М.Н., Кузнецов В.И. Введение в современную точную методологию науки: Структуры систем знаний. - М., 1994. - 120с.

16. Буряк В. Формування методологічної культури майбутнього вчителя / В. Буряк // Рідна школа. - 2005. - № 2. - С.3-7.

17. Введение в научное исследование по педагогике: Учебное пособие для студентов педагогических институтов / Ю.К.Бабанский, В.И.Журавлев, В.К.Розов и др.; Под ред. В.И.Журавлева. - М.: Просвещение, 1988. - 239 с.

18. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. - К., 2004. - С.242.

19. Гершунский Б.С. Прогностические методы в педагогике / Б.С. Гершунский. - К.: В. школа, 1994. - 207с.

20. Гончаренко С. Педагогічний процес з погляду «філософії XXI ст.»/ С. Гончаренко, В. Кушнір // Шлях освіти. - 2005. - №1. - С.2-7.

21. Гончаренко С. Про критерії оцінювання педагогічних досліджень / С.Гончаренко // Шлях освіти. - № 1. - 2004. - С.2-6.

22. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. - К., 1997. - 376 с.

23. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія / Н.В.Гузій. - К., 2004. - 243 с,

24. Добров Г.М. Наука о науке / Отв. ред. Н.В. Новиков. - 3- перероб. - К,: Наук, думка, 1998. - 304с.

25. Дьяченко М.И., Кандыбович Л.А. Краткий психологический словарь: Личность, образование, самообразование, профессия /М. Дьяченко. - Мн., 1998. - 399 с.

26. Зимняя И.А. Научно-исследовательская работа: методология, теория, практика организации и проведення /И.А. Зимняя. - М., 2000. - 28 с.

27. Зязюн І. Концептуальні засади теорії освіти в Україні / І. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2000. - № 1. – С. 11-24.

28. Как начитать? Список литературы для первокурсников / Сост. С.Скотеле. - Рига, 1980. - 16 с.

29. Кічук Н.В. Сучасному вчителю-досліднику: Навчально-методичний посібник / Н.Кічук. - Одеса, 1994. - 46 с.

30. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя/ Н.Кічук. - К., 1991. - 96 с.

31. Кловак Г. Методика підготовки і захист дипломних робіт: Навч.-метод. посібник. / Г. Кловак. - К. : Наук. Світ, 2002. – 84 с.

32.Князян М.О. Самостійна робота як засіб формування дослідницької спрямованості особистості студента: Навчальний посібник/ М.О. Князян. - Одеса, «Принт-майстер», 2005. - 176 с.

32а. Князян М.О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутнього педагога: структура, функції, засоби активізації: Навчальний посібник / М.О.Князян. – Ізмаїл: Сміл, 2006. – 136 с.

33. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. - М., 2001. - 176 с.

34. Кочетов А.И. Культура педагогического исследования /А.И. Кочетов. – 2 испр. и доп. - Мн.: Ред. журн. «Адукация и вихование», 1996. - 114с.

35. Краснобокий Ю.М. Словник-довідник науковця-початківця / Ю.М. Краснобокий. - К.: Науковий світ, 2000. - 83 с.

36. Кремень В.Г. Філософія освіти XXI століття // Педагогіка і психологія. - 2003. - № 1 (XXXVIII). - С.6-16.

37. Кузин Ф.Л. Магистерская диссертация: Методика написания, правила оформления и порядок зашиты: Практ. пособие для студ.-магистрантов /Ф.Л. Кузин. - М.: Ось-89, 1997. - 304с.

38. Курсовые и дипломные работы по педагогике / Сост. М.Д. Іоричев. -

Самара: Самарский университет, 2001. - 15 с.

39. Курсові і дипломні роботи студентів у системі роботи з науковою літературою: Методичні вказівки до написання курсових, дипломних робіт для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання / Л.М. Двірна (уклад.); Черкаський інженерно-технологічний інститут. - Черкаси: ЧУТУ, 2000. - 16 с.

40. Леонтович А.В. Модель научной школы и практика организации научно-исследовательской деятельности учащихся / А.В. Леонтович // Развитие исследовательской деятельности учащихся: методический сборник. - М.: Народное образование, 2001. - С. 38-47.

41. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность /А.Н. Леонтьев. - М., 1975. - 304 с.

42. Логинова Н.А. Феномен ученичества: приобщение к научной школе /Н.А. Логинова // Психологический журнал. - 2000. - Том 21. - № 5. - С. 106-111.

43. Лудченко А.А. и др. Основы научных исследований: Учеб, пособие/ Н.А. Логинова. - К.: Знання, 2000. - 114 с.

44. Лушников А.М. Научно-исследовательская работа и профессиональная подготовка будущего учителя / А.М. Лушников // Советская педагогика. -1974.-№ 7.-С. 87-91.

45. Макаревич В.Н. Игровые методы в социологии: теория и алгоритмы/ В.Н. Макаревич. - М.: МГУ, 1994. - 168с.

46. Максимов В.Г. Педагогическая диагностика в школе/ В.Г. Максимов. - М.: Академія, 2002. – 272 с.

47. Максимова В.Н. Акмеологическая теория в контексте проблемы качества образования / В.Н.Максимова // Педагогика. - 2002. - № 2. - С.9-14.

48. Маркова А.К. Психологические критерии и ступени профессионали.зма учителя / А.К. Маркова // Педагогика. - 1995. - № 6. - С.55-63.

49. Марченко Г.В. Вступ до професії: Модульний курс / Г.В. Марченко, В.Д. Караваєва. – Горлівка: Видавництво ГДПІІМ, 2007. - 164 с.

49а. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / Перевод с анг. А.М.Татльїдаевой. - Спб., 1997. - 430 с.

50. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навчальний посібник / С.У.Гончаренко, П.М.Олійник, В.К.Федорченко та ін.; За ред. С.У.Гончаренка, П.М.Олійника. - К., 2003. - 323 с.

51. Методы системного педагогического исследования / Под ред. Н.В. Кузьминой. - Л., 1980. - 172 с.

52. Мороз І.В.Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту/ І.В. Мороз. - К., 1997. - 56с.

53. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навчальний посібник / О.Г.Мороз, В.О.Сластьонін, Н.І. Філіпенко та ін.; О.П. Мороз (ред.); Національний пед. ун-т ім. М.ПДрагоманова. - К.: НПУ ім. МЛ.Драгоманова, 2001. - 338 с.

54. Научно-исследовательская работа студентов (Учебное пособие по курсу «Научно-исследовательская работа студентов» / Сост. Б.Н.Бальзамов и др. - Х., 1978. - 95 с.

55. Научно-исследовательская работа студентов вузов Литовской ССР (Опит и методические рекомендации) / Отв. Ред. проф. И.Мацкевичюс. - Вильнюс: Вильнюский гос. ун-т, 1981. - 136 с.

56. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник/ А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. - К.: Видавничий центр «Просвіта», 2000. - 368 с.

57. Організація соціологічних досліджень. - К., 1995. – 44 с.

58. Основы научных исследований: Учеб. для техн. вузов /Под ред. В.И. Кругова, В.В. Попова. - М.: Высш. шк., 1989. - 400с.

59. Первой В.П. Теория и методы науки (сущность, особенности и структура научного познания): Лекция./ В.П. Первой, Г.В. Шашулина. - М.: Московская академия МВД России, 2000. - 42 с.

60. Пидкасистый И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование / И. Пидкасистый. - М.: Педагогика, 1980. - 240 с.

61. Побірченко Н.С. Курсові роботи з педагогіки: Методичні рекомендації / Н.С. Побірченко, О.Л. Кірдан, Л.А. Шульга. - Умань: УДПУ, 1997. - 20 с.

62. Приходько П.Т. Тропой науки: Советы молодому исследователю. Изд 3-е, испр./ П.Т. Приходько. - М.: Знание, 1969. - 118 с.

63. Радул В.В. Соціальна зрілість молодого вчителя / В.В. Радул. - К, 1997. - 269 с.

64.Ракитов А.И. Исследование научное БСЗ. - 3-е изд. / А.И.Ракитов. - М., 1972. - Т. 10. - С. 542.

65. Савченко О.Я. Складові реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі / О.Я. Савченко // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. - К., 2004. - С.39-40.

66. Сборник методов диагностики и способов формирования профессиональных качеств личности будущего учителя: Учебное пособие для студентов педагогических институтов /под ред.Л.В.Кодрашовой. - Кривий Рог: КГПИ, 1993. - 150с.

67. Селье Г. От мечты к открытию: как стать ученим: Пер. с англ. / Общ. ред. М.Н.Кондрашовой, И.И. Хорола. - М., 1987. - 368 с.

68. Сидоренко В.К Основи наукових досліджень / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко. - К., 2000. – 259 с.

69. Січко С. Науково-дослідна робота у школах нового типу: організація, методика, результати: Науково-методичний посібник / С. Січко , С. Кисельов. - К.: Бібліотечка «Першого вересня», 2000. - 36 с.

70. Скульский Р.П. Первоначальная подготовка студентов к научно-педагогическому творчеству/ Р.П. Скульський // Советская педагогика. - 1974. - № 7. - С. 80-86.

71. Сметанський М.І. Технологія педагогічних досліджень: навчальний посібник / М.І. Сметанський, І.М. Найдьонов., І.Л. Холковська. - Вінниця, 1997. - 31 с.

72. Справочное пособие по организации поисково-исследовательской

деятельности учащихся образовательних учреждений / Сост. Н.В.Карпова и др. - Псков: Псковский государственный педагогический институт им. С.М. Кирова, 2001. - 45 с.

73. Сухомлинська О.В. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності / О.В. Сухомлинська // Шлях освіти. - 2002. - № 3.

74. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа /В.А. Сухомлинський. - М., 1969. – 40 с.

75. Сычкова Н.В. Теоретические основы формирования умений исследовательской деятельности будущих учителей / Н.В. Сычкова. - Магнитогорск, 2001. - 85 с.

76. Токарева Н.М. Проблеми організації науково-пізнавальної діяльності студентів / Н.М. Токарева // Методика организации научной работы с молодежью: Материал. международного семинара, 26 октября 2001 в г. Кривом Роге (Украйна). - К.: ЕУФИМБ, 2001. - С. 168-172.

77. Тюрина В.А. Основы методологии и методики научного исследования: Учебное пособие / В.А. Тюрина, И.В. Ващенко. - К.: ООО «Международное финансовое агентство», 1998. - 44 с.

78. Усачева И.В. Формирование учебно-исследовательской деятельности: обучение чтению научного текста / И.В. Усачева, И.И. Ильясов. - М., 1986. - 121 с.

79. Холод О.М. Фрагменти методичних порад щодо організації наукової роботи (на прикладі проблемних груп економічного вузу) / О.М. Холодова // Методика организации научной работи с молодежью: Материалы международного семинара, 26 октября 2001 в г. Кривой Рог (Украина). - К.: ЕУФИМБ, 2001. - С. 179-184.

80. Храмова Г.М. Подготовка студентов к творческой деятельности (на материале УИРС по циклу педагогических дисциплин): Автореф... к. п. н. / Г.М. Храмова. - Атма-Ата, 1978. - 26 с.

81.Цехмістрова Т.С. Основи наукових досліджень / Т.С. Цехмістрова. - Київ: Видавничий дім «Слово», 2003. - 240с.

82. Цокур О.С. Педагогіка вищої школи: Навчально-методичний посібник. Вип.1. Основи наукового педагогічного дослідження / За ред. А.І.Панькова. - Одеса, 2002. - 68 с.

83. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вищих навчальних закладів / В.М. Шейко, Н.М. Кушнаренко. Харківська державна академія культури. - Х., 1998. - 287 с.

84. Штульман Є.А. Методологический аппарат исследований / Є.А. Штульман // Советская педагогика. - 1988. - № 11. - С. 43-48.

85. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Учеб. для студ. вузов / В.А. Ядов. - М.: Добросвет, 1998. – 596 с.

Інформаційні ресурси

1. «Для всіх, хто навчається». Велика бібліотека навчально-методичної літератури [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://metodportal.net

2. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal

3. Наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць) [Електронний ресурс] / Режим доступу: http: //www.nbuv.gov.ua/portal/Soc%5FGum/Vlush

4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua

5. ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://publ.lib.ru

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1

Наукові підходи щодо визначення суті поняття «методологія»

Наукове видання	Визначення поняття
«Великий тлумачний словник сучасної української мови» за редакцією В.Бусела, 2004	1. «Вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу; його філософська, теоретична основа. 2. Сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання».
Найновіший філософський словник» за редакцією А.Грицанова, 2003	«Учение о способах организации и построения теоретической и практической деятельности человека. Философия выявляет общественно-историческую зависимость репертуаров и средств деятельности людей от уровня их развития и от характера разрешаемых ими проблем. В границах обслуживания тылових программ деятельности смысл методологии сводим к обеспечению их нормативно-рационального построения... В развитии современной методологии все большее место занимают вопросы, связанные с динамикой познавательных проблем, культурно-исторической природой познавательных средств, изменчивостью категорий и понятий, формированием новых познавательных установок и т.д... Задачей методологии становится выяснение, конструирование и преобразование схем деятельности, интегрированных в повседневный опыт человеческих индивидов».
Український педагогічний словник» С.Гончаренка, 1997	1)Сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в якійсь науці. 2) Вчення про методи пізнання та перетворення дійсності. Розрізняють а) часткову методологію - сукупність методів у кожній конкретній науці; б) загальну методологію - сукупність більш загальних методів (наприклад, методи педагогіки є одночасно її методами і загальною методологією дія часткових дидактик, школознавства); в) філософську методологію - систему діалектичних методів, які є найзагальнішими і діють на всьому полі наукового пізнання, конкретизуючись і через загальнонаукову, і через часткову методологію».

Додаток Б

Таблиця 2

Наукові позиції щодо висвітлення сутності категорії «концепція»

Наукове джерело	Визначення
Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - К., 1997.	Концепція педагогічна (від латинського conceptio - сукупність, система) – система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії.
Педагогика: Большая совремеиная Энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. - Мн. 2005.	Концепция - 1) система взглядов на процессы и явлення в природе и обществе; 2) ведущий замысел, определяющий стратегию действий при осуществлении реформ, программ, проектов, планов. Концепция в педагогической науке указывает способ построения системы средств обучения и воспитания на основе целостного понимаиия сущности этих процессов. В концепции особое внимание уделяется принципам как ориентирам для разработки стратегии педагогической деятельности. Концептуальные принципы определяют разработку соответствующих теорий.
Новейший философский словарь. - Мн., 2003.	Концепция - система взглядов, выражающая определенный способ видения («точку зрения»), понимаиия, трактовки каких-либо предметов, явлений, процессов и презентирующая ведущую идею или (и) конструктивный принцип, реализующие определенный замысел в той или иной теоретической практике знаний.

Додаток В

ОРІЄНТОВАНА МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ РІВНЯ ВИХОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Додаток В.1
Приклад тестів з визначення рівня вихованості принциповості

Тест №1

Виберіть один з запропонованих варіантів відповіді.

1. Уявіть, що в громадському транспорті починається суперечка:

а) ви не втручаєтесь в суперечку;

б) можете втрутитись, встаючи на сторону потерпілого (того, хто правий);

в) завжди втручаєтеся і до кінця відстоюєте свою точку зору.

2. На зборах Ви критикуєте керівництво за помилки, що допущені:

а) ні;

б) так, але в залежності від Вашого особистого ставлення до нього;

в) завжди критикуєте.

3. **Ваш безпосередній керівник пропонує свій план роботи, який здається Вам нераціональним. Чи запропонуєте Ви свій план, який здається Вам кращим**:

а) якщо інші Вас підтримують, то так;

б) Ви підтримуєте свій план;

в) боїтесь, що за критику Вас можуть позбавити премії.

4. **Чи любити Ви вступати в полеміку зі своїми колегами, друзями**:

а) тільки з тими, хто не ображається і коли суперечки не псують Ваші стосунки;

б) так, але тільки з принципових, важливих питань;

в) Ви сперечаєтесь з усіма і з будь-якого приводу.

5. Хтось хоче протиснутись уперед поперед Вас без черги:

а) Вважаєте, що Ви не гірший нього і теж будете намагатися обійти чергу;

б) Обурюєтеся, але про себе;

в) Відкрито висловлюєте своє незадоволення.

6. **Уявіть собі, що розглядається експериментальна робота Вашого колеги, у якій є як сміливі ідеї, так і помилки. Ви знаєте, що Ваша думка буде вирішальною. Як Ви будете діяти**:

а) висловитись про позитивні і негативні сторони запропонованого проекту;

б) зазначите позитивні сторони проекту і запропонуєте продовжити її;

в) почнете критикувати її, бо щоб бути новатором, неможливо допускати помилок.

7. **Уявіть: теща(свекруха) постійно говорить Вам про необхідність економії й бережливості, а сама постійно купляє дорогі речі. Вона хоче знати Вашу думку про своє останнє придбання Що Ви їй скажете**:

а) що схвалює придбання, якщо вона приносить їй задоволення;

б) говорите, що ця річ без смаку;

в) постійно сперечаєтесь з нею з цього приводу.

8. Ви зустріли підлітків, що палять. Як Ви реагуєте:

а)Думаєте: «Навіщо мені псувати настрій з приводу погано вихованих підлітків?»;

б) робите їм зауваження;

в) якщо це було в громадському місті, то Ви б її посварили.

9. В ресторані Ви помітили, що офіціант обрахував Вас:

а) у такому випадку Ви не даєте йому «чайові», які заздалегідь приготували;

б) попросити, щоб він ще раз при Вас перерахував суму;

в) це буде приводом для скандалу.

10. **Ви сперечаєтесь з підлітком і переконуєтесь, що він правий. Чи визнаєте Ви свою помилку**:

а) ні;

б) так;

в) який же у Вас авторитет, якщо Ви визнаєте, що були неправі.

Тест №2

Відповідати швидко, не вагаючись.

1. Ви рахуєте, що у Вас виникла цікава ідея, але її не підтримали. Ви засмутитесь?

а) Так.

б) Ні.

2. Ви зустрічаєтесь з друзями, які запропонували розпочати гру. Чому Ви надасте перевагу?

а) Бажаю, щоби у грі приймали участь тільки ті, хто добре грає.

б) Щоб грали всі бажаючі.

3. Чи спокійно Ви сприймаєте неприємну для Вас новину?

а) Так.

б) Ні.

4. Чи дратують Вас люді, які в громадських місцях з'являються нетверезими?

а) Якщо вони не переступають загальноприйнятих меж, то мене це не цікавить.

б) Мені завжди були неприємні люди, які не вміють себе контролювати.

5. Чи легко Ви вступаєте в контакт з людьми іншої, ніж у Вас, професії, положенням, звичаями?

а) Мені важко це зробити.

б) Я не звертаю увагу на такі речі.

6. Як Ви реагуєте на жарт, об'єктом якого є Ви?

а) Мені не подобаються ані жарти, ані жартівники.

б) Навіть якщо жарт і буде мені неприємним, я намагатимуся відповісти у такому ж дусі.

7. Чи поділяєте Ви думку, що багато людей «сидять не на своєму місці», роблять не своє діло?

а) Так.

б) Ні.

8. З Вами у компанію приходить друг (подруга), який (а) стає об'єктом загальної уваги. Як Ви на це реагуєте?

а) Мені неприємно, що таким чином увага відволікається від мене.

б) Я лише радію за нього (неї).

9. У гостях Ви зустрічаєте людину похилого віку, яка критикує сучасне молоде покоління, вихваляє минулі часи. Як Ви реагуєте?

а) Залишаєте компанію раніше під будь-яким приводом.

б) Починаю дискутувати.

Додаток В.2
Приклад тесту з виявлення рівня сформованості взаєморозуміння особистості

Оцінити кожне висловлювання по IV-бальній шкалі, пригадавши при цьому конкретні ситуації.

1. Мій співрозмовник не впертий, а дивиться на речі широко.
2. Він поважає мене.
3. Обговорюючи різні точки зору, дивимося на справу по суті. Дрібниці нас не хвилюють.
4. Мій співрозмовник розуміє, що я намагаюсь до добрих взаємостосунків.
5. Він завжди об'єктивно оцінює мої висловлювання.
6. Під час бесіди він відчуває, коли треба говорити, а коли – слухати.
7. При обговоренні конкретної ситуації я стриманий.
8. Я відчуває, що моє повідомлення цікаве.
9. Мені подобається проводити час у бесідах.

10. Коли ми приходимо до згоди, то добре знаємо, що робити кожному з нас.
11. Якщо потрібно, мій співрозмовник готовий продовжувати обговорення.
12. Я намагаюсь йти назустріч його проханням.
13. Я вірю його обіцянкам.
14. Ми обидва намагаємося догодити один одному.
15. Мій співрозмовник звичайно говорить по суті і без зайвих слів.
16. Після обговорення різних точок зору я відчуваю, що це корисно для мене.
17. У будь-якій ситуації я уникаю занадто різких висловів.
18. Я намагаюсь зрозуміти співрозмовника.
19. Я повністю можу розраховувати на його відвертість.
20. Я вважаю, що добрі взаємостосунки залежать від обох.
21. Після неприємної розмови ми зазвичай намагаємося бути уважними один до одного і образи не тримаємо.

Додаток В.3
Приклади анкети з виявлення конфліктності особистості

Шановний друже! Просимо відповісти на наступні питання:

1. Який зміст Ви вкладаєте в поняття «конфлікт» _____
_____

2. Перерахуйте якості, які притаманні людині, про яку говорять «безконфліктна людина», позначивши їх цифрами 1, 2, 3 і т. д. по мірі зниження їх значущості _____
_____

3. Яким методом (переговори, консенсус, компроміс, арбітраж, суд тощо) розв'язання конфліктів Ви надаєте перевагу? _____
_____

4. Чи були Ви учасником конфліктів? _____

Якщо так, то підкресліть, у яких: економічний, політичний, духовних цінностей, інтересів, потреб, етнонаціональний, юридичний, релігійний.

5. Позначте цифрами 1, 2, 3 ті з шляхів, якими завершувався Ваш конфлікт:

– припиненням в наслідок взаємного примирення сторін;
– коли виграють або програють обидві сторони;
– коли виграє одна сторона;
– конфлікт переростає в інше протиборство;
– поступове загасання конфлікту.

6. Перерахуйте дисципліни, на яких Вас готували до безконфліктного існування в різноманітних колективах (в порядку зниження їх значущості) ___
_____
_____

7. Які з запропонованих предметів Ви вважаєте були б корисними для вироблення навичок у розв’язанні конфліктів («Психологія міжособистісних стосунків», «Конфліктологія», «Толерантна особистість: до себе та до інших», «Як управляти конфліктом», «Шляхи самовизначення особистості», «Самовиховання як важлива складова формування особистості», «Як жити в світі з собою та іншими»).

Додаток Ґ

ТЕСТОВА МЕТОДИКА «БІЛЯ ВХОДУ У СВІТ НАУКИ»
(вияв схильності до наукової діяльності)

Однією з важливих функцій учителя є науково-дослідницька функція, реалізація якої дозволяє вчителю науково обґрунтовано проектувати і здійснювати навчально-виховний процес, оскільки надає базову інформацію щодо індивідуальних особливостей учнів, їх інтересів, схильностей тощо, а це, у свою чергу, відкриває можливості для реалізації особистісно-орієнтованого підходу у навчанні та вихованні дітей.

Щоб не вчитися із запізненням на власних помилках, перевірте за допомогою пропонованої методики свою схильність до творчості.

Допитливість	**A**	**B**	**C**
1. Мене все цікавить з першого погляду	Так	Ні	У залежності від обставин
2. У мене є інтереси окрім мого основного заняття	Так	Ні	Іноді
3. У вільний час у мене теж є серйозні справи (громадська робота, спорт тощо)	Так	Ні	Час від часу
4. Я намагаюся розширити ту галузь, якою я займаюся	Так	Ні	Іноді
5. Я завжди хочу знати про все якомога більше	Так	Ні	Певні теми мене цікавлять
6. Я із задоволенням збираю матеріали та інформацію	Так	Ні	Іноді
7. Читати для мене – це …	Необхідність	Нудота	Задоволення
Наполегливість	**A**	**B**	**C**
1. Коли я беруся до справи, я маю намір довести її до кінця	Так	Ні	Залежить від мети
2. Я закінчую те, що розпочав	Так	Ні	Іноді
3. Невдачі мене засмучують	Ні	Так	Я сміюсь над цим
4. Невдачі спонукають мене до роздумів	Так	Ні	Трохи замислююсь
5. Заради справи я готовий пожертвувати розвагами	Так	Ні	Час від часу
Честолюбство	**A**	**B**	**C**
1. У професії для мене важливо …	Можливість творчості	Спокій	Висока зарплатня
2. Є великі люди, якими я пишаюсь	Так	Ні	Викликають лише зацікавленість

3. Якщо буде нагода, я зміню професію на більш цікаву	Так	Ні	Все залежатиме від виграшу
4. Заради нових знань я б охоче відвідував спеціальні курси	Так	Ні	Треба,щоб мене примушували
5. Мені подобаються зустрічі та дискусії	Дуже	Ні	Помірно
6. Мені подобаються колективні справи	Так	Ні	Можу пристосуватися
Винахідливість	**A**	**B**	**C**
1. Я розмірковую про механізми мислення	Так	Ні	Якщо змушений іноді
2. Мене цікавить устрій приладу, яким я користуюсь	Так	Ні	Іноді
3. Я уявляю, яким чином його можна поліпшити	Так	Ні	Іноді
4. Гадаю, що маю вмілі руки	Так	Ні	Дещо вмію
5. Мене цікавить логіка у роздумах	Дуже	Не замислююсь над цим	Обираю цікавість
6. Розмірковуючи, я готовий відмовитися від своїх старих уявлень	Якщо переконаний	Ніколи	Це надто важко
Мої сильні сторони	**A**	**B**	**C**
1. Здоров’я дозволяє мені напружено працювати	Так	Ні	Помірно
2. Взагалі мені щастить	Так	Ні	Іноді
3. Моя пам’ять …	Так, добра	Ні, погана	Іноді середня
4. Мене приваблює незвичне	Так	Ні	Якщо не торкається моїх інтересів
5. Я переконаний у цінності кваліфікації	Так	Ні	До певної міри
6. Я обрав професію …	За покликанням	Випадково	З практичних міркувань
7.Мені подобається мріяти і фантазувати	Так	Ні	Іноді
8. Не подобається самотність	Так	Ні	Трохи
9. Подобається розмірковувати наодинці із собою	Так	Ні	У залежності від ситуації
10. Коли треба, я вмію відмовитися від клопоту	Так	Ні	Не завжди успішно

Якщо більшість ваших відповідей - це відповіді в колонці «А», то більш за все у вас творчий темперамент, який виявляється або виявиться в повній мірі; ми маєте бажання реалізуватися як винахідник або митець.

Більшість відповідей - в колонці «В» означає вашу байдужість до творчості, ви дуже скромні та пасивні. Ви можете стати просто добрим виконавцем, якщо не захочете нічого змінювати.

Не слід сумувати, якщо виявиться, що ви не маєте здібностей до науки. Згадаємо принцип психодіагностики: немає людей без таланту, є люди, що обрали не «свою» професію і вони виконують роботу, що їм не до вподоби.

Більшість відповідей в колонці «С» свідчить, що ви, без сумніву, маєте творчі здібності та можете це довести, якщо забажаєте, але ви на даний момент не маєте бажання це доводити. Може бути, що ваш творчий ум вибірковий, тому ваші творчі здібності проявляються тільки в деяких ситуаціях. Намагайтеся розвинути більше маленьких ідей, щоб підтримати ту, що вам дійсно до вподоби.

Спробуємо позначити ті особливості, що притаманні творчій особистості. А точніше йтиметься немов би про декількох особистостей, поєднаних в одну, кожна з яких несе відповідальність за свою ділянку роботи.

a. **Відкривач.** Він здатний вирішувати такі завдання, які потребують відкриття певних закономірностей, якостей, відношень.

b. **Творець**. Володіє умінням створювати, конструювати нові матеріали, машини, технології тощо.

c. **Порушував кордонів**. Для нього є характерною дуже важлива для дослідника якісь: здатність переходити із власної вузької сфери у суміжні галузі науки та успішно вирішувати нові завдання. Така мобільність є незамінною у роботі з комплексними проблемами, на межі наук.

d. **Незалежний.** Протистоїть традиціям і поглядам, що склалися і заважають отримувати нові знання. Незалежний і по відношенню до власних застарілих уявлень і методів роботи.

e. **Фантазер**. Не відміну від звичайних фантазерів, до його наукових фантазій висувається жорстка вимога: вони мають бути достовірними. Дослідник має вміти на підставі скупої інформації про сучасний стан предмета передбачити його майбутнє, запропонувати переконливі гіпотези про його минуле. Найцінніша якість фантазера: здатність підійматися над реальністю.

f. **Системник**. Його завдання - бачити предмет у цілому, з усіма його зв'язками і наслідками, якщо зв’язки порушаться. Цієї якості не вистачає багатьом спеціалістам, що обслуговують відомчу науку. Він здатний подолати вузьке професійне мислення та невміння і небажання об'єктивно оцінити позитивні і негативні моменти ідеї.

g. **Руйнівник.** Здатний діалектично, не втрачаючи того, що корисно, відмовитися від старих систем знання, якщо вони гальмують розвиток науки.

h. **Пошукувач.** Приймає і критично осмислює з точки зору власних проблем будь-які ідеї, незалежно від джерела.

i. **Діалектик.** Може знаходити загальне у суперечливих явищах, фактах, подіях.

j. **Синтезатор.** Від нього вимагається уміння за конкретними фактами розгледіти загальні закономірності.

Всі ці якості поєднуються у поняттях «відкритий інтелект», якому протистоїть «закритий», що певною мірою присутні у кожної людини, утворюючи «науковий» колектив. Він складається з антиподів:

відкривач
творець
порушувач кордонів
незалежний
системник
руйнівник
пошукувач
діалектик
синтезатор

У чистому вигляді не існують а ні ліва, а ні права половина цього переліку, і кожна людина тією чи іншою мірою має всі ці якості. Але вони відображають два боки широкого спектру здібностей до наукової роботи.

Ліва сторона - якості, необхідні для здобуття нового знання.

Права - щоб зробити ці знання доступними всім.

Позначте ті якості, які, на вашу думку, маєте та оцініть їх за 10-ти бальною шкалою. Якість, що виражена найсильніше (їх може бути 2-3) визначає вашу інтелектуальну домінанту. Сума балів лівосторонніх якостей характеризує потенційні можливості вашого «відкритого» інтелекту, а правосторонні – «закритого».

ЗМІСТ

ВСТУП……3
1. ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ», ЇЇ МІСЦЕ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МАГІСТРАТУРИ ……...…….5

2. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ……...……7

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ПРОВЕДЕННЯ…….....10

4. ТЕМАТИКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ…..37

5. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ **З** ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» ТА ВИМОГИ ДО ЇХ ОФОРМЛЕННЯ…….43

6. ВАРІАНТИ ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ……46

7. КОМПЛЕКСНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА З КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»…….47

8. КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ З КУРСУ……51

9. ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З УРАХУІВННЯМ ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ…….54

9.1 ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ УСПІХІВ СТУДЕНТІВ…….54

9.2 ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ З КУРСУ «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»…….55

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….58

ДОДАТКИ…….64

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Завгородня Т.К. Методологія та технологія педагогічних досліджень: навчально-методичний посібник / Т.К.Завгородня, Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова. – Івано-Франківськ, 2013. – 76 с.

Підписано до друку 2.07. 2013 р.
Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 14,415
Наклад 300 прим.

Івано-Франківськ,
Височана, 18, Видавництво «НАІР»
(0342) 50-57-82, 0504336793

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р